

Postbus 1025, 1000 BA AMSTERDAM Nederland

Spui 21
AMSTERDAM
Telefoon 020 525 61 95
Telefax 020 525 61 96

Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
t.a.v. dhr. dr. A.H. Flierman
Postbus 85498
2508 CD Den Haag

Datum/Date	Ons kenmerk/Our ref.	E-mail
16 december 2013	CvBuit2013-217	w.e.de.vries-kempes@hva.nl
Onderwerp/Subject	Uw kenmerk/Your ref.	Doorkiesnummer/Direct Dial
Accreditatieaanvraag Commerciële Economie (CROHO 34402)		020 595 3358

Geachte heer Flierman,

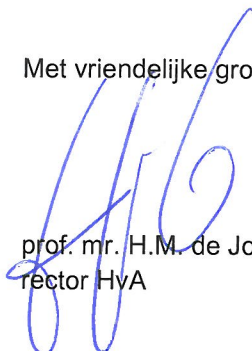
Hierbij vragen wij accreditatie aan voor de voltijd, deeltijd en duale hbo-bachelor opleiding Commerciële Economie (CROHO 34402) van de Hogeschool van Amsterdam. Deze aanvraag dient tevens als aanvraag voor het bijzonder kenmerk 'Topsportgerichtheid'. De vier adviesrapporten van Hobéon met betrekking tot de externe beoordeling van deze opleiding zijn met de postverzending bijgevoegd, evenals de benodigde administratieve gegevens.

Naam opleiding:	B Commerciële Economie
CROHO-nummer:	34402
Onderwijstype:	hbo bachelor
Studiepunten:	240 ECTS
Locatie:	Amsterdam
Variant(en):	voltijd, deeltijd en duaal

Een digitale versie van het beoordelingsrapport en het overzicht met de administratieve gegevens wordt u tevens per mail toegezonden. Uw contactpersoon voor deze accreditatieaanvraag is mevrouw W.E. (Wil) de Vries-Kempes (zie bovengenoemd e-mailadres en telefoonnummer).

Ik vertrouw erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

prof. mr. H.M. de Jong,
rector HvA

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS OPLEIDING COMMERCIËLE ECONOMIE

Contactpersoon aanvraag

Voornaam	Wil
Tussenvoegsel(s)	de
Achternaam	Vries-Kempes
Telefoonnummer	020 – 5953358
E-mailadres	w.e.de.vries-kempes@hva.nl

Factuuradres

Factuuradres	Hogeschool van Amsterdam t.a.v. Crediteurenadministratie Postbus 1025
Postcode factuuradres	1000 BA
Plaats factuuradres	Amsterdam
Referentie instelling (nummer/inkoopbon/ afdeling etc.)	Domein Economie en Management Opleiding Commerciële Economie Kostenplaats: 101506 Contactpersoon factuur : Marlies van Koningsveld- Sandee, opleidingsmanager
E-mailadres bij digitale facturering	digifactuur@hva.nl

Eventuele opmerkingen

Alleen facturen die digitaal zijn aangeleverd worden in behandeling genomen door de Crediteurenadministratie van de HvA

NB: De overige administratieve gegevens zijn terug te vinden in het Hobéon Adviesrapport

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Commerciële Economie
voltijd/deeltijd/duaal

& aanvraag
Bijzonder kenmerk 'Topsportgerichtheid'

Hogeschool van Amsterdam

De kracht van
kennis.

BEOORDELINGSRAPPORT

Beperkte opleidingsbeoordeling

hbo-bacheloropleiding
Commerciële Economie
voltijd/deeltijd/duaal

& aanvraag
Bijzonder kenmerk 'Topsportgerichtheid'

Hogeschool van Amsterdam

CROHO nr. 34402

Hobéon Certificering

Datum:

12 december 2013

Auditteam:

dhr. R.J.M. van der Hoorn, MBA CMC

mw. dr. G. van der Veen

dhr. G. Struijf, MBA RM

dhr. drs. J. Verschueren

dhr. dr. W. Wierda

dhr. N. Kreuze

Secretaris:

dhr. drs. G.W.M.C. Broers

INHOUDSOPGAVE

1.	BASISGEGEVENS	1
2.	SAMENVATTING	3
3.	INLEIDING	7
4.	OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN	11
5.	ALGEMEEN EINDOORDEEL	35
6.	AANBEVELINGEN	37
BIJLAGE I	Scoretabel	39
BIJLAGE II	Opleidingsspecifieke eindkwalificaties	41
BIJLAGE III	Schematisch overzicht opleidingsprogramma	43
BIJLAGE IV	Programma, werkwijze en beslisregels	57
BIJLAGE V	Lijst geraadpleegde documenten	59
BIJLAGE VI	Overzicht auditteam	61

1. BASISGEGEVENS

NAAM INSTELLING	Hogeschool van Amsterdam
status instelling (bekostigd of rechtspersoon voor hoger onderwijs)	bekostigd
resultaat instellingstoets kwaliteitszorg	Positief (5 november 2013)
NAAM OPLEIDING (zoals in croho)	Commerciële Economie
registratienummer croho	34402
domein/sector croho	economie
oriëntatie opleiding	hbo
niveau opleiding	bachelor
graad en titel	Bachelor of Business Administration
aantal studiepunten (ec's)	240
afstudeerrichtingen	<p><u>Voltijd:</u> CE-voltijd (Fraijlemaborg) CE-voltijd (Wenckebachweg) Sportmarketing voltijd (Fraijlemaborg) Sportmarketing voltijd (Wenckebachweg) Johan Cruyff University (Wenckebachweg) Internationaal management (Fraijlemaborg)</p> <p><u>Deeltijd:</u> CE-deeltijd (Fraijlemaborg)</p> <p><u>Duaal:</u> CE-duaal Wenckebachweg CE voor toekomstige ondernemers duaal (Wenckebachweg)</p>
onderwijsvorm ¹	Competentiegericht
locatie	Amsterdam Fraijlemaborg, Wenckebachweg
varianten	Voltijd, deeltijd, duaal
relevante lectoraten	Online ondernemen Kenniseconomie van Amsterdam
datum audit / opleidingsbeoordeling	24 - 27 september 2013

¹ Hieronder worden bijvoorbeeld verstaan: afstandsonderwijs, werkplekgerelateerd onderwijs, flexibel onderwijs, competentiegericht onderwijs of onderwijs voor excellente studenten.

Basisgegevens hbo-bacheloropleiding Commerciële Economie, voltijd, deeltijd en duaal²
bron: Kritische reflectie/1CHO, SAP HR
peildatum: 31 augustus 2013

Instroom (aantal)	2007	2008	2009	2010	2011	2012
▪ voltijd	859	807	829	777	750	656
▪ deeltijd	25	18	23	17	19	18
▪ duaal	100	106	120	136	123	99
uitval (percentage)						
uit het eerste jaar	2007	2008	2009	2010	2011	2012
▪ voltijd ³	46,0	36,9	45,5	40,7	46,9	0
▪ deeltijd	48,0	38,9	52,2	17,6	57,9	0
▪ duaal	42,4	40,0	43,4	50,0	44,1	0
Rendement (percentage) na vijf jaar				2005	2006	2007
▪ voltijd ⁴				64,6	60,5	59,6
▪ deeltijd				40,0	66,7	38,5
▪ duaal				40,0	22,4	33,3
docenten (aantal + fte)			aantal		Fte	
▪ totaal			185		116,5	
opleidingsniveau docenten (percentage) ⁵			Bachelor Hbo en WO	Master	PhD.	
▪ voltijd			37	63	1	
▪ deeltijd			12.5	87.5	-	
▪ duaal			58.3	41.7	6.3	
docent–student ratio ⁶						
▪ voltijd			31,3:1			
▪ deeltijd			39,5:1			
▪ duaal			28,8:1			
contacturen (aantal) ⁷			1 ^e jaar	2 ^e jaar	3 ^e jaar	4 ^e jaar
▪ voltijd			13,1	12,0	5,7	4,3
▪ deeltijd			7,4	5,0	4,4	5,0
▪ duaal			11,0	6,6	6,2	5,0

² Bron: Basisgegevens opleidingsbeoordeling 'Indicatoren en definities', Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie, 11 september 2012

³ Het aandeel van het totaal aantal bachelorstudenten (eerstejaars ho) dat na één jaar niet meer bij de opleiding staat ingeschreven, zo mogelijk voor de laatste zes cohorten.

⁴ Het aandeel van de bachelorstudenten die zich na het eerste studiejaar opnieuw bij de opleiding inschrijven (herinschrijvers) dat in de nominale studieduur zonder het diploma te hebben behaald alsnog uitvalt uit de opleiding, zo mogelijk voor de laatste drie cohorten.

⁵ Het aandeel docenten (onderwyzend personeel) met een hbo, master en PhD in het totaal aantal docenten (onderwyzend personeel).

⁶ De verhouding tussen het totaal aantal ingeschreven studenten en het totaal aantal fte's aan onderwyzend personeel van de opleiding in het meest recente studiejaar.

⁷ Het gemiddeld aantal klokuren per week aan geprogrammeerde contacttijd gedurende 42 weken, voor ieder jaar van de opleiding.

2. SAMENVATTING

Inleiding

De opleiding Commerciële Economie (hierna: CE) leidt op voor functies in de economische sector en richt zich daarbij op een breed scala aan functies in het economisch domein. Bij de CE-opleiding van de Hogeschool van Amsterdam (hierna: HvA) staat commercieel vakmanschap centraal, wat betekent dat inzicht in de mens (de klant) een belangrijk thema is. De opleiding bereidt studenten voor op algemene functies als marketing- en commercieel manager en meer specifieke marketingfuncties zoals sales- en accountmanager, communicatiemanager en *brand*manager. Typerend voor CE'ers is dat zij in een bedrijf kunnen doorgroeien binnen een brede waaier aan functies in inkoop en verkoop, marketing, marketingcommunicatie en marktonderzoek. Contact met klanten en klanten meekrijgen zijn daarbij terugkerende thema's.

CE richt zich op de eerste plaats op de nationale markt. Voor de Amsterdamse CE-opleiding geldt dat sport, ondernemerschap in de regionale context belangrijke aandachtsgebieden zijn zonder de internationale component van het vakgebied uit het oog te verliezen in de Amsterdamse regio.

De opleiding CE van de HvA kent verschillende locaties waar de varianten van de opleiding zijn gevestigd. Zij hanteert op de locaties Fraijlemaborg en Wenckebachweg een verschillend onderwijsconcept (samengevat: de één meer kennisgericht, de ander meer praktijkgericht). Zij trekt een populatie studenten aan die zich aangetrokken voelt tot één van beide onderwijsconcepten. Behalve de 'reguliere' CE-opleiding, richt de opleiding zich óók op het snijvlak van sport en commerciële economie door op dit terrein een afstudeerrichting aan te bieden binnen de kaders van de Johan Cruyff University en sportmarketing.

In dit verband is het van belang om op te merken dat de opleiding CE te maken heeft met een complex fusieproces dat nog steeds gaande is en verklaart waarom er zoveel verschillende CE-varianten en leerroutes zijn. Bij deze majeure operatie worden verschillende culturen geïntegreerd. De verschillende leerroutes en varianten zoals de Johan Cruyff University, dual en deeltijd maken het aansturen van deze opleiding tot een complexe zaak.

1. Beoogde competenties

De competenties zijn wat inhoud, diepgang, niveau en oriëntatie betreft voldoende uitgewerkt. De opleiding baseert zich op de landelijk afgesproken set eindkwalificaties. Vanaf september 2013 hanteert zij de herziene set competenties die recent zijn vastgesteld en voldoen aan de BBA-standaard. De competenties die de opleiding heeft opgesteld, komen op een evenwichtige wijze in de verschillende studieonderdelen terug. Vooruitlopend op de nieuwe set competenties heeft de opleiding de vigerende set competenties op onderdelen aangepast. Het landelijke CE beroeps- en competentieprofiel laat zien dat CE voldoende aandacht besteedt aan de voor dit vakgebied relevante ontwikkelingen en onderwerpen.

De opleiding heeft zicht op relevante ontwikkelingen binnen het CE-veld, zowel regionaal als landelijk. De opleiding bespreekt met vertegenwoordigers uit het werkveld regelmatig de set competenties. Zij besteden dan aandacht aan de actualiteit van de competenties en aan ontwikkelingen rond social media, *e-commerce*, *multichannel* marketing en *accountability*. Daarmee geeft de opleiding aan, dat zij zich ervan bewust is dat het vakgebied commerciële economie en (top)sport voortdurend in beweging is en om regelmatige herijking vragen.

De internationale oriëntatie is voldoende; de opleiding beschrijft helder hoe zij internationalisering vorm geeft, nu en in de toekomst. Het niveau van de eindkwalificaties sluit wat breedte en diepgang betreft aan bij de Dublin Descriptoren. De internationale benchmark laat zien dat HvA CE zich kan meten met vergelijkbare instituten in en buiten Europa.

De opleiding heeft rond topsportgerichtheid een duidelijke visie geformuleerd. Zij heeft in feite twee afstudeerrichtingen die zich concentreren rond sport-specifieke elementen. Het verschil tussen de Johan Cruijff University en 'gewone sportmarketing' ligt niet zozeer op het terrein van het curriculum, maar veel meer in de organisatie en de aangeboden didactiek van de opleiding. Organisatie en didactiek zijn bij de Johan Cruijff University expliciet gericht op de topsporter die naast het beoefenen van zijn sport ook een hbo-opleiding wil volgen. Ook het onderkennen van de mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van de professionalisering van (top)sport sector ziet het auditteam als een sterk punt van deze opleiding. De sportspecifieke invulling van de set competenties CE komt tot uitdrukking in die kwalificaties waarin de beroepshandelingen en beroepsproducten uit het CE-profiel verbijzonderd zijn voor sportmarketing en sportmanagement met een focus op de topsportmarkt.

Op grond van de adequate uitwerking van de eindkwalificaties, de geformuleerde visie op het vakgebied waar de opleiding zich op richt, de nadrukkelijke aansluiting van de opleiding bij de eisen van het beroepenveld en het feit dat de opleiding regelmatig overlegt met het werkveld over de inhoud en uitwerking van de eindkwalificaties, komt het auditteam bij Standaard 1 tot het oordeel 'voldoende'.

2. Onderwijsleeromgeving

Het curriculum, de aansluiting tussen de vooropleiding en CE, de begeleiding van studenten, de kwaliteit van het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het studenten mogelijk de CE-competenties te bereiken. De opleiding heeft de samenhang tussen de generieke hbo-eindkwalificaties, de CE-eindkwalificaties, de doelstellingen en het curriculum beschreven. Internationalisering krijgt vorm door het aangaan van internationale partnerships met onderwijsinstellingen in het buitenland, met voor de opleiding interessante/belangrijke organisaties/bedrijven en door studiereizen.

De opleiding heeft naar het oordeel van het panel een zinvol en coherent ontwerp van het programma gemaakt en dit geconcretiseerd. De opleiding is in staat om een samenhangende en inspirerende leeromgeving voor studenten te realiseren waarbij de verschillende fysieke omgevingen/voorzieningen een ondersteunende rol spelen. De stage die studenten lopen, beschouwt het auditteam als een waardevolle invulling van het curriculum, mede gelet op het karakter van de stage waar de component ondernemerschap deel van uit maakt.

Het curriculum van de verschillende varianten kenmerkt zich door een structuur waarbinnen de kennis- en de vaardighedencomponent voldoende zijn uitgewerkt. De voor CE relevante studieonderdelen zijn er in opgenomen. Het aantal contacturen binnen de voltijdvarianten voldoet aan de HvA eis van gemiddeld 12 contacturen gedurende 42 weken. In het curriculum van de Johan Cruijff University is de sport(marketing)component in het curriculum opgenomen. Er is hierbij sprake van een wisselwerking tussen de theoriecomponent van de opleiding en de praktijk buiten de deuren van de opleiding.

Studenten vinden het essentieel dat de Johan Cruijff University hen de gelegenheid biedt om een hbo-opleiding te volgen, mede gelet op het feit dat de topsportregelingen binnen reguliere studieprogramma's niet afgestemd zijn op de topsporter. De Johan Cruijff University vervult daarmee een behoefte in de markt.

De opleiding richt zich, bijvoorbeeld bij projecten, op onderwerpen die voor het vakgebied relevant zijn. Behalve de voor de hand liggende onderwerpen als marketing en sales zijn dat onder andere: export, logistiek, communicatie en voor de Johan Cruijff University en SPM aan (sport gerelateerde) evenementenmanagement. De onderzoekscomponent is duidelijk in het curriculum opgenomen, culminerend in een afstudeeropdracht waarbinnen de student een onderzoek uitvoert op een voor het vakgebied relevant terrein en een advies uitwerkt in een implementatierapport. De literatuur is op bachelorniveau en vergelijkbaar met de landelijke richtlijnen, maar zou meer *state of the art* literatuur mogen bevatten. Digitale bronnen zijn vermeld op de Digitale Leer en werkomgeving. De opleiding biedt studenten tijdens hun opleiding ruim de gelegenheid om in het werkveld werkzaam te zijn. Studenten krijgen daardoor een duidelijk beeld van de inhoud van het vakgebied en van hun eigen ontwikkelingspotentieel.

De docenten zijn vakinhoudelijk en didactisch in voldoende mate toegerust voor hun taak. Voor de docenten van de Johan Cruyff University geldt dat zij bij voorkeur over ervaring in de sportwereld beschikken. Het aantal masterdocenten stijgt, de inzet van gastdocenten, bijvoorbeeld op het terrein van *online* marketing is adequaat. De onderzoeksvaardigheden bij docenten hebben de aandacht van de opleiding; docent/examinatoren volgen cursussen. De meeste docenten beschikken over een netwerk in de beroepspraktijk. De opleiding heeft zicht op de kwaliteit van docenten door de jaarlijkse 'vlootschouw', monitort de kwaliteit, checkt waar lacunes dreigen en neemt vervolgens maatregelen.

Het instroombeleid van de verschillende varianten van opleiding is adequaat en op een duidelijke wijze vormgegeven. Een aandachtspunt is en blijft de uitstroom, het rendement van de opleiding. Dit geldt voor alle varianten en leerroutes. De opleiding blijft inzetten op verbetering van de rendementen door gerichte maatregelen vóórdat de student instroomt, tijdens de opleiding en aan het eind van de studie. Voor de Johan Cruyff University gelden speciale toegangseisen gericht op topsport. Studenten en docenten geven aan tevreden te zijn over de voorzieningen op de verschillende CE-vestigingen. De begeleiding van studenten is in handen van de studieloopbaanbegeleider. Met name in de eerste fase van de studie is deze intensief. De speciale begeleiding en studievoorzieningen voor studenten van de Johan Cruyff University zijn passend bij de doelgroep waar de opleiding zich op richt met maatwerk waar nodig.

De opleiding biedt studenten een samenhangend curriculum aan waarin zowel de kennis- als de vaardighedencomponent zijn verwerkt. Het docentteam is wat vakkennis en didactische vaardigheden voldoende toegerust. De opleiding heeft door de jaarlijkse 'vlootschouw' zicht op de kwaliteiten van het docententeam en zet waar nodig gastdocenten in. De begeleiding van studenten is adequaat. Gelet op deze bevindingen komt het auditteam bij Standaard 2 tot het oordeel 'voldoende'.

3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

De examen- en de toetsbeoordelingscommissie zijn voldoende toegerust om alle taken naar behoren te kunnen uitvoeren. De examencommissie zet in op de borging van het eindniveau en de kwaliteit van de toetsing.

De opleiding toetst zowel kennis en vaardigheden als competentieontwikkeling op een adequate wijze. Toetsprocedures zijn duidelijk beschreven. Het toetsplan is doordacht en biedt de opleiding steun bij het opstellen van toetsen en bij de beoordeling ervan. Het niveau van de toetsen, uitgedrukt in diepgang en breedte, is op bachelorniveau. Studenten krijgen te maken met verschillende toetsvormen.

De opleiding heeft de afgelopen jaren veel energie gestoken in het verder verhogen van het afstudeerniveau van haar studenten binnen de verschillende varianten. Het gaat daarbij vooral om het versterken van de onderzoekslijn in het programma met als resultaat dat de onderzoekscomponent in de afstudeerwerken is versterkt. De lectoraten/CAREM zijn hierbij door de opleiding betrokken, hetgeen het panel beschouwt als een goed initiatief. Het effect van de verbetermaatregelen in de afstudeerfase is goed waarneembaar in de laatste tien afstudeerwerkstukken die het auditteam na opschaling heeft beoordeeld. De inzet van de opleiding om het afstudeerniveau te verhogen, werpt zijn vruchten af. De door het auditteam bestudeerde eindwerkstukken van de opschaling zijn op bachelorniveau.

Gelet op het bovenstaande concludeert het auditteam dat de opleiding op een adequate wijze toetst en dat het eindniveau van de opleiding voor de verschillende varianten op bachelorniveau ligt. Het auditteam komt bij Standaard 3 tot het oordeel 'voldoende'.

Algemene conclusie:

Het auditteam stelt vast dat de opleiding Commerciële Economie van de Hogeschool van Amsterdam in de varianten waarin zij de opleiding aanbiedt, voltijd, deeltijd en duaal, beschikt over een curriculum dat op bachelorniveau is vormgegeven en dat studenten voorbereidt op de beroepspraktijk. De opleiding stelt zich open voor nieuwe ontwikkelingen in het vakgebied en investeert fors in het afstudeerniveau waarbij zij de lat hoog legt.

Het auditteam beoordeelt de kwaliteit van de opleiding Commerciële Economie van de Hogeschool van Amsterdam in de door haar aangeboden varianten als: voldoende.

Op basis van bovenstaande vaststellingen op het terrein van Topsportgerichtheid van de Johan Cruijff University, adviseert het panel de NVAO de opleiding Commerciële Economie het bijzonder kenmerk 'Topsportgerichtheid' te verlenen.

Den Haag, 12 december 2013

R.J.M. van der Hoorn,
voorzitter

G.W.M.C. Broers,
secretaris

3. INLEIDING

De opleiding CE

De opleiding CE behoort binnen de HvA tot het domein Economie en Management en telt 4.500 studenten. Zij maakt deel uit van het cluster Marketing Sales & Trade. De opleiding kent drie varianten, voltijd, deeltijd en duaal, en zes voltijd leerroutes die we hier opsommen:

Voltijd:

- CE-voltijd (Fraijlemaborg),
- CE-voltijd (Wenckebachweg),
- Sportmarketing voltijd (Fraijlemaborg),
- Sportmarketing voltijd (Wenckebachweg),
- Johan Cruyff University (Wenckebachweg),
- Internationaal management (Fraijlemaborg) (in afbouw).

Deeltijd:

- CE-deeltijd (Fraijlemaborg).

Duaal:

- CE-duaal (Fraijlemaborg) (in afbouw),
- CE voor toekomstige ondernemers duaal (Fraijlemaborg) (in afbouw).

De opleiding CE van de HvA kent formeel één CROHO-registratie waarbij alle varianten en leerroutes zijn inbegrepen. Deze leiden op tot dezelfde CE-competenties maar richten zich wel op verschillende doelgroepen. Opleidingsmanagers sturen een of meerdere leerroutes per variant aan die op basis van jaarplannen en halfjaarrapportages verantwoording afleggen aan de voorzitter van het domein Economie en Management. Thema's daarbij zijn in ieder geval de studenttevredenheid, studiesucces en organisatieontwikkeling. De opleidingsmanager coördineert zijn eigen variant; alle opleidingsmanagers tezamen zijn verantwoordelijk voor de opleiding als geheel. Afstemmingsoverleg tussen de opleidingsmanagers leidt ertoe dat 'alle neuzen dezelfde kant op staan' en dat nieuwe ontwikkelingen die de verschillende varianten signaleren gewogen worden en al dan niet in het curriculum worden opgenomen.

De meeste afgestudeerden komen terecht in de regionale, Amsterdamse, beroepspraktijk. Deze regio kenmerkt zich door het hele spectrum van ondernemerschap; zowel de kleine detaillist, het MKB als grote internationaal georiënteerde bedrijven treffen we in deze regio aan. Het zijn veelal ondernemingen die zich richten op financiële dienstverlening, toerisme, sport, techniek en wat als 'fast moving consumer goods' bekend staat.

Het werkveld waar de afgestudeerde CE'er in terecht komt, kenmerkt zich door snelle ontwikkelingen die vooral vanuit het buitenland geïnitieerd worden. Een goed voorbeeld is de toenemende digitalisering, *multichannel* marketing, social media en de opkomst van E-commerce/online marketing. Dat laatste betekent bijvoorbeeld voor de stad Amsterdam, een veranderend winkelgedrag van het publiek en een gewijzigde functie van de binnenstad. Ook de verschuiving van economische centra, de globalisering en de nadruk op het maatschappelijk verantwoord ondernemen behoren tot ontwikkelingen die zich steeds sneller lijken te voltrekken en waar een CE'er mee te maken krijgt.

Bijzonder kenmerk 'Topsportgerichtheid' / Johan Cruyff University

Ten aanzien van het Bijzonder kenmerk 'Topsportgerichtheid', dat met de reguliere accreditatie van de opleiding CE 'meeloopt', merken wij het volgende op. De Johan Cruyff University is een samenwerkingsverband van het Johan Cruyff Institute en de HvA dat gestart is in het studiejaar 1999-2000. Met dit samenwerkingsverband wilde de onderwijsinstelling zich profileren binnen het hoger onderwijs in het algemeen en binnen de sector Economie in het bijzonder.

Samen met de CE-opleiding en representanten uit het werkveld is een speciaal opleidingsprogramma ontwikkeld voor de Johan Cruyff University en is er een leerroute ontwikkeld op het gebied van Sportmarketing. Binnen de Johan Cruyff University studeren ongeveer 275 studenten. Behalve de HvA verzorgt ook Fontys Hogeschool in Tilburg een vergelijkbare opleiding. Binnen de kaders van het Johan Cruyff Institute werkt de Amsterdamse Johan Cruyff University samen met Johan Cruyff Institutes in het buitenland, met Johan Cruyff Colleges (mbo-opleiding) en met de Johan Cruyff Foundation.

De Johan Cruyff University is primair gericht op het aanbieden van een curriculum met een sportspecifieke invulling dat zich richt op studenten die ook een actieve sportcarrière ambiëren. Daarnaast onderscheidt de opleiding een tweede doelstelling: het leveren van een bijdrage aan de verdere ontwikkeling en professionalisering van de sport. Zij leidt professionals op die inzicht hebben in sport- en marketingsprincipes die binnen het vakgebied CE toepasbaar zijn. Het beroeps- en opleidingsprofiel van CE is daartoe sportspecifiek ingevuld.

Vorige accreditatie

De opleiding CE is in 2009 geaccrediteerd door de NVAO. Tevens is toen het Bijzonder Kenmerk 'Topsportgerichtheid' aan de Johan Cruyff University verleend. Het auditteam dat de vorige accreditatie bij de opleiding uitvoerde, vroeg aandacht voor de doelstelling van de opleiding. In de eindkwalificaties en hiervan afgeleide beroepsproducten lag teveel nadruk op de planvorming. Een bredere invulling, meer aandacht voor het realiseren van de plannen werd wenselijk geacht, met name als het daarbij gaat om de uitvoering van commercieel beleid. De financiële paragraaf ontbrak in de afstudeerproducten. De rendementen van de voltijd- deeltijd- en duale variant waren ongeveer gelijk aan het landelijk gemiddelde maar lagen lager dan het ambitieniveau van de opleiding.

Het auditteam heeft vastgesteld dat de opleiding deze aanbevelingen ter harte heeft genomen en voor alle genoemde onderdelen verbetering laat zien. Zo is het opleidingsprofiel 'versie 2007' van de opleiding aangepast en is inmiddels (2013) een herijkt opleidingsprofiel vastgesteld in aansluiting op het nieuwe landelijke opleidingsprofiel dat een sterkere commerciële invulling laat zien en aansluit bij recente eisen uit het beroepenveld. De afstudeerfase is strakker georganiseerd. De onderzoekscomponent en de financiële paragraaf maken onderdeel uit van het afstudeerproduct van de student. Het rendement, is een telkens terugkerend aandachtspunt binnen de opleiding. Sinds de vorige accreditatie besteedt de opleiding nadrukkelijk meer aandacht aan de studiekeuze. De resultaten van het project Sturen op Studiesucces en de activiteiten in de DEM-Verbeteragenda moeten bijdragen aan een verdere verbetering van de rendementen. Deze verbeteringen zijn in het rapport telkens meegenomen bij de drie Standaarden.

Toekomstige ontwikkelingen van de te beoordelen opleiding

Het Domein Economie en Management (hierna: DEM) kampt al enige jaren met een laag studiesucces en matige studenttevredenheid. Om deze twee thema's aan te pakken zijn ze centraal gesteld in de DEM-Verbeteragenda. In onderstaande tabel volgt een korte beschrijving van de speerpunten ofwel programmalijnen uit de DEM-Verbeteragenda en de beoogde veranderingen voor de opleiding Commerciële Economie.

Programmalijnen uit de DEM-Verbeteragenda	Beoogde veranderingen CE
Domein Economie heeft een nieuwe onderwijsvisie opgesteld, die 'minder vrijblijvendheid, gekend worden, aanwezig zijn en meedoen' tot doel heeft.	<ul style="list-style-type: none"> • CE blijft binnen DEM als kernopleiding voortbestaan en behoort tot het cluster 'Marketing, Sales & Trade'. • DEM heeft besloten om: <ul style="list-style-type: none"> ○ de afstudeerrichting IM af te bouwen (sep 2012), ○ de duale variant af te bouwen (sep 2013). • DEM heeft besloten om vanaf september 2014: <ul style="list-style-type: none"> ○ de twee voltijdleerroutes samen te voegen. • Met ingang van december 2013 worden de varianten van CE op één locatie gehuisvest: 'Wenckebachweg', hetgeen de inhoudelijke en organisatorische afstemming vergemakkelijkt. Uitzondering is deeltijd: deze is gehuisvest op de Fraijlemaborg. • Vanaf september 2014 gaat DEM van start met een herzien curriculum voor de voltijd, gebaseerd op de nieuwe onderwijsvisie.
Een overzichtelijk en transparant opleidingsaanbod met een beperkter aanbod in bacheloropleidingen en afstudeerrichtingen, die aansluiten bij de profileringsagenda van de HvA.	
Een vereenvoudigde organisatie met herkenbare, kleinschalige en resultaatverantwoordelijke docententeams, die overzichtelijk is voor de student en simpel uit te leggen aan de buitenwereld.	

Tabel 3 – Doorwerking van toekomstige ontwikkelingen bij CE.

De HvA streeft op termijn naar een 'uitstekende CE-opleiding' die de lat voor studenten hoog legt, zodat zij hun talenten optimaal kunnen ontplooiën. Zij is van plan de partnerships in de regio te versterken. Tegelijkertijd streeft de opleiding CE naar kwaliteitsverbetering van het onderwijs en monitort zij de resultaten aan de hand van tevredenheidsonderzoeken. Bovendien overlegt de opleiding met docenten en studenten over gerichte beleidsvoornemens.

Deze rapportage

Het voorliggende rapport bevat een oordeel over de opleiding CE op basis van het Beoordelingskader Beperkte opleidingsbeoordeling en een oordeel ten aanzien van het Bijzonder Kenmerk 'Topsportgerichtheid' Johan Cruyff University. De NVAO hanteert als uitgangspunt dat de gevolgen van het bijzonder kenmerk voor het onderwijs geoperationaliseerd zijn in de doelstellingen van de opleiding, het programma en het resultaat. Wij besteden aandacht aan het onderscheidend karakter van het bijzonder kenmerk voor de instelling/opleiding in relatie tot relevante instellingen of opleidingen in het Nederlandse hoger onderwijs.

Zoals hiervoor aangegeven kent de opleiding in totaal negen varianten/leerroutes. Voor de leesbaarheid en om zoveel mogelijk binnen de afgesproken omvang van een BOB-rapport te blijven, besteden we alleen op die plaatsen in de rapportage aandacht aan de verschillende varianten en leerroutes, als dat van belang is om tot een afgewogen oordeel over de Standaard te komen en om tot een afgewogen oordeel inzake accreditatie van de opleiding.

4. OORDELEN OP NIVEAU VAN DE STANDAARDEN

Beoogde eindkwalificaties

Standaard 1: De beoogde eindkwalificaties van de opleiding zijn wat inhoud, niveau en oriëntatie betreft geconcretiseerd en voldoen aan internationale eisen.

Toelichting NVAO: De beoogde eindkwalificaties passen wat betreft niveau (bachelor-master) en oriëntatie (hbo-wo) binnen het Nederlands kwalificatieraamwerk. Zij sluiten bovendien aan bij de actuele eisen die in internationaal perspectief vanuit het beroepenveld en het vakgebied worden gesteld aan de inhoud van de opleiding.

Bevindingen

Ambitie en missie

Zowel de ambitie als de missie van de opleiding zijn onlosmakelijk verbonden met de ambitie en de missie van de hogeschool. Afgestudeerden van de onderwijsinstelling 'zijn toegerust om te werken in een grootstedelijke, interculturele en innovatieve omgeving', aldus de opleiding. De opleiding CE stemt onderwijs en onderzoek af op de behoeften en de kansen van de regio met als nadrukkelijk speerpunt urbanisatie.

Als 'extra aan te spreken en te ontwikkelen' eigenschappen bij de studenten noemt de opleiding: creativiteit, ondernemerschap, onderzoekend vermogen, innovatief vermogen, interculturele sensitiviteit met een nadrukkelijk accent op internationale ambitie. Het auditteam stelt vast, dat de opleiding vanaf het eerste jaar expliciet inzet op het ontwikkelen van eigen initiatief bij de studenten. Dat blijkt bijvoorbeeld door al vroeg in de opleiding van de student te vragen om zelf het initiatief te nemen om projecten uit te voeren .

De sportcontext binnen CE speelt met name een rol binnen de Johan Cruyff University en bij de leerroute Sportmarketing (hierna: SPM) Uitgangspunt van de Johan Cruyff University en SPM is om professionals op te leiden die inzicht hebben in de structuur van de sport- en marketing. Ook moeten zij kennis hebben over de rol en de waarde van media en hoe deze inzetbaar zijn binnen de sport. Wat betreft de topsportgerichtheid van de Johan Cruyff University blijkt dat deze leerroute denkt vanuit de mentaliteit van de topsporter en wat geboden moet worden om de student als topsporter te faciliteren en dus maatwerk te bieden.

Uit de gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding ontstond het beeld, dat de ambities en de missie op een breed draagvlak kunnen rekenen. Marketing, sales en internationalisering moeten voor de student onderwerpen zijn waarin deze de eigen mogelijkheden ontdekt, kansen ziet en deze vervolgens ook benut. Het gaat daarbij om het leren innoveren en daarbij om kennis, inzicht en vaardigheden op het brede vakgebied van CE maar ook management en leren ondernemen.

Beroepscompetenties

In de door het auditteam bestudeerde documenten rond het opleidingsprofiel zijn de competenties en de specifieke hbo-vereisten waaraan een afgestudeerde CE 'er moet voldoen opgenomen. De opleiding hanteert voor de drie varianten: het 'Opleidingsprofiel hbo-bachelor Commerciële Economie' uit 2007 met een identieke set competenties. De hierin opgenomen eindkwalificaties bestaan uit zes beroepstaken, beroepshandelingen en tien DEM-competenties (generieke hbo-kwalificaties).

Het huidige CE-curriculum is getoetst aan het nieuwe landelijke beroeps- en competentieprofiel 'De blik naar buiten' (2012-2016). De opleiding heeft in een tabel het opleidingsprofiel CE-HvA uit 2007 met daarin opgenomen de beroepstaken en beroepscompetenties naast het nieuwe opleidingsprofiel CE-HvA 2013 gelegd. De nieuwe set competenties laat zien dat de

salescompetentie verder is uitgewerkt, dat de competentie op het terrein van marketingcommunicatie is toegevoegd evenals onderzoeksvaardigheden en deskresearch. Ook is accountability in de competentieset opgenomen.

Daarnaast heeft het landelijk overleg CE in het herziene beroeps- en competentieprofiel 'De blik naar buiten' de CE-competenties vergeleken met de kernvakken die binnen de BBA op Europees niveau gelden. Daaruit blijkt dat, afgezien van accentverschillen, de BBA-kernvakken zoals *accounting*, *finance*, *marketing*, *quantitative techniques* en *strategic management* voldoende gedekt worden door het landelijke CE-beroeps- en competentieprofiel.

Inmiddels heeft de opleiding een herzien opleidingsprofiel ontwikkeld, gebaseerd op het nieuwe landelijk opleidingsprofiel. Vanaf het studiejaar 2013-2014 zijn de curricula van de verschillende CE-varianten binnen de HvA geënt op de elf beroepscompetenties van het herzien opleidingsprofiel. Uit de set competenties blijkt dat thema's zoals ondernemerschap, bedrijfs- en organisatieanalyse, strategie en bedrijfsontwikkeling telkens terugkeren. Zo moet de afgestudeerde CE'er een SWOT-analyse opstellen, nieuwe ontwikkeling signaleren, een onderbouwd marketingplan opstellen en in staat zijn om op een creatieve wijze nieuwe ideeën te genereren.

Ter illustratie leggen we de opleidingsprofielen uit 2007, met daarin de beroepstaken en beroepscompetenties, en het opleidingsprofiel uit 2013 naast elkaar. Dan ontstaat het volgende beeld (geen volledige opsomming):

2007	2013
Beroepstaak1.Integrale benadering van bedrijfsfuncties. Competenties: vakkundigheid, communiceren, ondernemend gedrag, innovatief.	Beroepscompetentie 1: Ondernemerschap: initiëren, creëren en realiseren van producten en diensten, zelfstandig en ondernemend.
Beroepstaak 2. Initiëren, opstellen en uitvoeren van marketingplannen en –activiteiten. Competenties: vakkundigheid, communiceren.	Beroepscompetentie 3: Bedrijfs- en omgevingsanalyse: analyseren van het bedrijf en omgeving op basis van relevante trends.
Beroepstaak 5. Opstellen, uitvoeren en evalueren van een marketingcommunicatieplan. Competenties: vakkundigheid, communiceren, resultaatgerichtheid	Beroepscompetentie 8: Marketingcommunicatie: het on en offline communiceren met marketingdoelgroepen.

Het auditteam stelt vast dat de herziene set competenties uit 2013 aansluit bij ontwikkelingen in het vakgebied en de opleiding CE in staat stelt om eigen accenten te leggen binnen het vakgebied.

Voor studenten die de leerroute Johan Cruyff University volgen, gelden de CE-competenties eveneens. De sportspecifieke invulling van het opleidingsprofiel CE beschrijft de opleiding in een supplement bij het Opleidingsprofiel CE. Hierin zijn de beroepshandelingen en de beroepsproducten beschreven uit het CE-opleidingsprofiel, toegespitst op sportmarketing en sportmanagement en duidelijk op de topsportmarkt gericht. Zo verwijst het opleidingsprofiel nadrukkelijk naar kennis van en inzicht in de nationale- en internationale sportbranche, de inzet van media en het kunnen lezen van en kunnen opstellen van begrotingen. In het najaar van 2013 wil de opleiding het 'Supplement Opleidingsprofiel Sportmarketing' en Johan Cruyff University uit 2007 actualiseren, daarbij gebruikmakend van input uit het (internationale) werkveld.

Het auditteam beschouwt de set competenties voor de verschillende varianten als goed. Het auditteam is verder van oordeel dat de opleiding ervoor heeft gezorgd dat de competenties voldoen aan de eisen van een hbo-bachelor, door de koppeling van de competenties aan de Dublin Descriptoren en het Europees kwalificatieraamwerk. Docenten van de opleiding zijn vaak afkomstig uit het werkveld of zijn daar nog steeds werkzaam en hebben een duidelijk beeld van de beroepseisen en de competenties.

Door studenten werd dit beeld bevestigd: verschillende studenten beschikken al over ervaring in het beroepenveld, dit geldt met name voor deeltijders. Zowel alumni als werkveld gaven aan dat de competenties aansluiten bij de eisen van het werkveld.

De Amsterdamse CE'er

De opleiding heeft het onderscheid tussen de afgestudeerden van haar opleiding en die van andere CE-opleidingen als volgt geformuleerd: 'De afgestudeerde CE-professional heeft ervaring in een multiculturele setting opgedaan en weet kansen op lokaal en regionaal niveau op creatieve wijze te benutten. De Amsterdamse CE'er is gericht op aantoonbaar resultaat in samenwerking met zijn omgeving, ook wanneer zich tegenslagen voordoen. CE richt zich op de individuele, persoonlijke en professionele ontwikkeling van de student richting arbeidsmarkt. Met afstudeerrichtingen kiest de opleiding ervoor om op het terrein van CE te specialiseren in een specifieke context, bijvoorbeeld de sport-economische context, creatieve industrie, internationaal of ondernemerschap' (Bron: Opleidingsprofiel hbo-bachelor Commerciële Economie HvA, 2013). De afstudeerrichtingen zijn nog niet bepaald.

In de profilering van de opleiding kan het onderscheid met andere CE-opleidingen nadrukkelijker aangezet worden. Zo geven studenten aan zich niet zo te herkennen in het door de opleiding opgestelde profiel. De grootstedelijke context, de omgang van studenten met elkaar (verschillende culturele achtergronden) en *last but not least* het onderscheid tussen de Amsterdamse CE'er en die van andere hbo-instellingen herkennen ze niet. De opleiding wil met ingang van het nieuwe curriculum in 2013-2014 meer nadruk leggen op dit onderscheid door deze aspecten in het curriculum in te bouwen/mee te nemen.

Afgestudeerden van met name de Johan Cruyff University kunnen het onderscheid tussen hun CE-leerroute en de 'reguliere' CE-opleiding duidelijk aangeven: '...een speciale school voor speciale mensen die elkaar begrijpen', om een student te citeren.

Voor de startende CE'er geldt dat deze beschikt over:

- een gedegen theoretische basis om kritisch en op een creatieve wijze naar het eigen vakgebied te kunnen kijken,
- onderzoekend vermogen dat leidt tot reflectie, *accountability* en tot innovatie,
- ervaring in de beroepspraktijk en over een internationale gerichtheid.

Uit gesprekken die het auditteam heeft gevoerd met vertegenwoordigers van de opleiding, i.h.b. met docenten, studenten en alumni, blijkt dat de opleiding zicht heeft op de eisen die het werkveld stelt aan afgestudeerden. Alumni benoemen als kenmerken voor de opleiding en haar varianten onder andere: grensverleggend, onder druk presteren, eigen verantwoordelijkheid stimuleren en persoonlijke ontwikkeling.

Het werkveld

De opleiding heeft een inventarisatie gemaakt van de functiegebieden en de functies waar studenten terechtkomen na hun afstuderen. Bij het formuleren van de (nieuwe set) eindkwalificaties houdt de opleiding rekening met de relevantie van de competenties voor de latere beroepsuitoefening. De opleiding onderscheidt ten minste vijf functiegebieden waar de CE'er terechtkomt en in kan doorgroeien:

- Marketing en Productmanagement
- Sales en Accountmanagement
- Marketingcommunicatiemanagement
- Marketingresearch en *Market intelligence*
- *Procurement* en *Trade*

Binnen deze vijf functiegebieden vervult de CE'er functies zoals: marketeer, marktanalist, exportmanager, assistent vestigingsmanager en PR-medewerker.

De leden van de werkveldcommissies binnen CE dienen als klankbord bij het invulling geven van het beroepsprofiel, de discussie over de rol en de plek van de CE'er in het bedrijfsleven, het niveau van de afgestudeerde Amsterdamse CE'er en de wijze waarop de aansluiting opleiding en bedrijfsleven goed blijft.

De werkveldcommissies van de verschillende varianten zijn verantwoordelijk voor de validering van het nieuwe opleidingsprofiel. Ook het oude opleidingsprofiel en de bijbehorende eindkwalificaties waren door het werkveld in samenspraak met de opleidingen CE gevalideerd. Met de ontwikkeling van het nieuwe portfolio van de opleiding CE, dat zal bestaan uit een kleiner aantal leerroutes, wil de opleiding één overkoepelende en CE-brede Onderwijsadviesraad instellen met daarin opgenomen vertegenwoordigers van de werkveldcommissies en de opleidingsvarianten. Het feit dat de opleiding regelmatig het profiel en de set competenties tegen het licht houdt en waar nodig aanpast, zorgt er voor dat de opleiding zicht heeft op de eisen die het werkveld stelt aan afgestudeerden.

Voor alumni van de opleiding CE geldt dat zij, indien zij niet zelf het initiatief nemen om contact te houden, benaderd worden via de alumnivereniging en via door de afdeling 'externe betrekkingen' georganiseerde activiteiten. Opleidingen binnen DEM dienen zoveel mogelijk zelf initiatieven te nemen en contacten te onderhouden met hun alumni. Vanuit de onderwijsinstelling kunnen zij daarbij ondersteuning krijgen. Via sociale netwerken zoals *LinkedIn* houden CE-voltijdalumni contact; de groep kent inmiddels honderden participanten. Voor de deeltijdalumni en topstudenten van CE deeltijd organiseert de opleiding masterclasses. Naast binding met de alumni haalt de opleiding zo ook nieuwe kennis in huis. Via *LinkedIn* zijn zo'n 120 alumni nu lid van de vereniging CE deeltijd. De opkomst bij de masterclass is ongeveer 60 procent. De Johan Cruijff University heeft vorig jaar de aftrap gegeven voor een eigen alumninetwerk. De deeltijd-alumni kent een vereniging met ruim honderd leden.

Topsporters die een economische studie hebben gevolgd, zijn gevraagd op de arbeidsmarkt. Hun sportachtergrond, specifieke persoonskenmerken zoals wilskracht en doorzettingsvermogen en hun kennis van het economisch domein zorgt er voor dat zij werk vinden bij sportgerelateerde bedrijven, overheden en (non)profitorganisaties. Voor de afgestudeerden van de Johan Cruyff University en de leerroute Sportmarketing geldt dat CE-afgestudeerden terechtkomen op functies zoals (Sport) Event manager, medewerker sport eventbureau en marketing (oud) topsporters.

Het werkveld waar de Johan Cruyff University zich op richt, heeft een inbreng in de profilering en de eindkwalificaties van deze CE-variant. Het werkveld is via een Onderwijsadviesraad bij de opleiding betrokken waarin relevante partners en partijen uit het werkveld zitting hebben. Zo is de Onderwijsadviesraad verantwoordelijk voor het opnemen van het onderwerp media in de set competenties als onlosmakelijk onderdeel van Sportmarketing. Voor de Johan Cruyff University geldt verder nog dat deze een gesprekspartner is bij overlegvormen waar sprake is van de combinatie studie en topsport. Zo is de opleiding is betrokken bij de oprichting van de Topsport Academie Amsterdam. Doel hiervan is iedere topsporter die naast zijn sportcarrière wil studeren ook de gelegenheid te bieden een studie aan de HvA te volgen.

Internationalisering

De opleiding bevindt zich in de Amsterdamse regio Zuidoost, waar een groot aantal internationale bedrijven is gevestigd. De student krijgt van de opleiding ruimte om kennis te maken met de internationale *business to consumer* en *business to business* markt. De competenties die direct of indirect verwijzen naar internationalisering zijn daarbij sturend/leidend.

De internationaliseringscomponent is in het nieuwe opleidingsprofiel expliciet opgenomen. In het oude profiel uit 2007 is dit impliciet in de set eindkwalificaties/competenties opgenomen.

De internationale competentie binnen de opleiding komt duidelijk naar voren bij het analyseren van een bedrijf en zijn omgeving op basis van relevante nationale en internationale trends. Ook treffen we de internationale component aan bij het ontwikkelen van marketingbeleid voor een (internationale) onderneming en het kunnen onderbouwen van daarbij gemaakte keuzes. Studenten moeten kunnen communiceren in ten minste één vreemde taal, beschikken over interculturele sensitiviteit en kunnen communiceren met partijen in het commerciële veld, óók als dit 'veld' zich buiten de landsgrenzen bevindt.

Deeltijdstudenten kunnen in het curriculum kiezen voor externe internationale opdrachtgevers in plaats van hun eigen werkomgeving als leeromgeving. Daarnaast volgen zij een half jaar een Engelstalig semester, waarin zij binnen een internationale context met een buitenlandse partnerinstelling gezamenlijk aan een beroepsproduct werken. Verder kunnen zij kiezen uit Engelstalige CE-deeltijd-minoren: Cross Cultural Business Skills (hierna: CCBS) en European Business Skills (hierna: EBS). Bijzonder van de minor EBS is de mogelijkheid intensieve studieprogramma's (twee weken) in het buitenland te volgen.

De Johan Cruyff University beschikt over een uitgebreid internationaal netwerk dat er voor zorgt dat een vergelijking mogelijk is met de kwalificaties waarover CE-afgestudeerden van andere onderwijsinstellingen beschikken. In het bijzonder geldt dit voor de samenwerking met de University of Western Ontario waar Amsterdamse studenten kunnen studeren en kwalificaties kunnen verwerven op het raakvlak van economie en internationale sport.

Onderzoek

Recent heeft de opleiding de onderzoekscomponent opnieuw tegen het licht gehouden en daarbij gebruik gemaakt van de input vanuit onder andere het lectoraat en kenniskring CAREM. Dit heeft er toe geleid dat het onderwijsprogramma op een aantal punten is bijgesteld en aangescherpt wat betreft de onderzoeksvaardigheden.

De onderzoekscomponent zit van oudsher in het beroepsprofiel van de CE'er; het maakt onlosmakelijk deel uit van het opleidingsprofiel van de commercieel econoom. Met name binnen het marketingdeel van de opleiding is er sprake van een forse component onderzoek, iets wat we ook terugzien in het oude (2007) en het nieuwe (2013) opleidingsprofiel. Zo voeren studenten vanaf het eerste studiejaar (eenvoudig) onderzoek uit, krijgen zij scholing op het terrein van deskresearch en rapporteren en volgen zij studieonderdelen op het terrein van methoden en technieken en marktonderzoek.

In het oude opleidingsprofiel verwijst met name Beroepstaak 4 naar de onderzoekscomponent. In het nieuwe profiel is het de beroepscompetentie 2 die naar het kunnen opzetten, uitvoeren, interpreteren, toetsen en evalueren van marktonderzoek verwijst. Andere beroepstaken en beroepscompetenties uit het oude profiel en beroepscompetenties uit het nieuwe opleidingsprofiel verwijzen (soms impliciet) naar die onderzoekscomponent. Bijvoorbeeld: voor het kunnen opstellen, uitvoeren en evalueren van een marketingplan moet de CE'er onderzoek op zijn relevantie kunnen beoordelen dat aan een marketingplan ten grondslag ligt of moet zelf onderzoek uitvoeren. De opleiding heeft de afgelopen paar jaar op deze onderzoekscomponent ingezet; het auditteam vindt dit ontwikkelingsperspectief rond onderzoek binnen CE belangrijk.

Weging en oordeel

Het auditteam komt bij Standaard 1 tot het oordeel 'voldoende' waarbij de volgende overwegingen tot dat oordeel hebben geleid.

De competenties zijn op landelijk niveau zorgvuldig opgesteld en zijn passend voor het beroep waarvoor de opleiding studenten opleidt. De competenties van de opleiding CE bij de HvA hebben naar het oordeel van het auditteam een duidelijke beroepsgerichtheid. Het auditteam constateert, mede naar aanleiding van het gesprek met het werkveld, dat de opleiding met haar profiel aansluit bij de behoefte van het werkveld.

De opleiding heeft de internationale component in haar opleidingsprofiel opgenomen. Zij blijkt zich terdege bewust te zijn van de internationale context waarbinnen zij functioneert en de internationale context waarmee haar afgestudeerden te maken krijgen

De component 'topsportgerichtheid en CE' is nadrukkelijk verankerd als een extra component in de set competenties die de leerroute Johan Cruyff University hanteert. De studenten verwerven, gelet op de inhoud van de eindkwalificaties, kennis en vaardigheden om in de praktijk mee aan de slag te gaan.

De onderzoekscomponent is verankerd in de opleiding met de opdrachten die studenten doen. Bij voltijd is deze lijn opklimmend van niveau en bij de deeltijd is deze lijn concentrisch, steeds weer een ander facet van het doen van onderzoek onder de loep nemend, passend bij de beroepstaak van het semester.

Belangrijk vindt het auditteam dat de opleiding vanaf de start van de opleiding heeft nagedacht over de wijze waarop je deze onderzoekscomponent kunt verweven binnen CE. Een scherpere profilering ten opzichte van andere CE-opleidingen is noodzakelijk.

Samenvattend beoordeelt het auditteam deze standaard als voldoende. De betrokkenheid van het werkveld bij de opleiding is voldoende. De competenties zijn op hbo-bachelorniveau geformuleerd en gericht op die functies waar het werkveld om vraagt.

Onderwijsleeromgeving

Standaard 2: Het programma, het personeel en de opleidingsspecifieke voorzieningen maken het voor de instromende studenten mogelijk de beoogde eindkwalificaties te realiseren.

Toelichting NVAO: De inhoud en vormgeving van het programma stellen de toegelaten studenten in staat de beoogde eindkwalificaties te bereiken. De kwaliteit van het personeel en van de opleidingsspecifieke voorzieningen is daarbij essentieel. Programma, personeel en voorzieningen vormen een voor studenten samenhangende onderwijsleeromgeving.

Bevindingen

Het curriculum, een karakteristiek

Binnen het curriculum van CE en haar varianten staat het commercieel vakmanschap centraal. Daarnaast kunnen studenten kiezen voor een specialisatie. Uiteindelijk verwerven studenten identieke competenties waarbij de mate waarin ze de eindkwalificaties beheersen, verschillen.

Van belang is om op te merken dat de opleiding twee onderwijsbenaderingen onderscheidt die locatiegebonden zijn: zo kenmerkt de CE-opleiding aan de Wenckebachweg zich door de nadruk te leggen op 'experienced based learning' terwijl de locatie Fraijlemaborg het 'knowledge based learning' accentueert. Dat heeft consequenties voor de didactiek op de locaties. Zo werken CE-studenten aan de Wenckebachweg vooral zelfstandig, zoeken uitdagingen in teamverband en projectmatig werken, in de regel voor externe opdrachtgevers. Studenten die de opleiding volgen aan de Fraijlemaborg zijn vooral op zoek naar een 'stevige theoretische basis' die ze vervolgens toepassen binnen projecten met regelmatig externe opdrachtgevers.

De leerroute CE-Internationaal Management richt zich nadrukkelijk op de internationale arbeidsmarkt en richt zich vooral op studenten die na hun studie 'internationaal willen gaan'. De duale CE-variant richt zich op de eerste plaats op studenten die werken en studeren willen combineren, terwijl de deeltijdvariant zich richt op studenten die al werkzaam zijn in het beroepenveld maar daarnaast ook nog een hbo-diploma willen behalen. Voor de Johan Cruyff University geldt dat zij zich, evenals de leerroute Sportmarketing, richt op de sporteconomische sector.

Tijdens de audit blijkt dat deze verschillende onderwijsbenaderingen de afgelopen jaren steeds meer naar elkaar toe groeien. Met ingang van het studiejaar 2014-2015 gaat de opleiding uit van één didactisch concept met een eigen invulling als de doelgroep daarom vraagt zoals binnen de deeltijdvariant en de Johan Cruyff University, conform de DEM verbeteragenda.

Het CE curriculum

Inleiding

Het auditteam heeft het oude curriculum beoordeeld; de opleiding voert het nieuwe curriculum vanaf 2014-2015 gefaseerd in. Het oude curriculum bouwt de opleiding daarbij fasegewijs af. Alle varianten beslaan vier studiejaren, opgedeeld in twee semesters van ieder 30 EC en vormgegeven volgens de HvA-brede major-minor-structuur. De major omvat 210 EC's, de minor 30 EC's. De basis bestaat uit een raamwerk met vier leerlijnen, een stage/werkperiode, een minor en een afstudeerfase.

Alle varianten/leerroutes kennen een curriculumcommissie. Deze hebben een adviserende rol op het terrein van curriculumontwerp. Zij toetsen het curriculum onder andere op het terrein van actualiteit van de eindkwalificaties, houden de leerdoelen tegen het licht, borgen de coherentie en samenhang van het curriculum en de kwaliteit van de literatuurlijsten van de varianten. Bij de deeltijdvariant van CE zijn voor deze check de kerndocenten verantwoordelijk.

Naast verschillende curriculumcommissies kent CE ook per variant een opleidingscommissie waarin zowel docenten als studenten zitting hebben. Zij adviseert de opleidingsmanager op onderwijsinhoudelijk gebieden en adviseert op het terrein van de uitvoering van het Onderwijs- en Examenreglement.

De opleiding heeft de competenties vertaald naar verschillende curriculumonderdelen en deze verwerkt in leerplanschema's. Deze leerplanschema's zijn afgeleid van het profiel uit 2007. Het leerplanschema beschrijft de relatie tussen de competenties en de onderwijseenheden, het aantal EC's, het niveau, de activiteit, de toetsvorm en het door de student op te leveren beroepsproduct.

Bevindingen

De curricula van de opleidingsvarianten kenmerken zich door een duidelijke structuur die bij alle varianten terugkeert. Het eerste studiejaar is daarbij vooral oriënterend en operationeel, het tweede en derde jaar richten zich met name op analytisch- en innovatief denken en het vierde studiejaar richt zich met name op het uitvoeren van onderzoek en het ontwikkelen van een visie op het vakgebied. Vatten we onze bevindingen over het curriculum samen, dan ontstaat het volgende beeld.

- Als rode draden lopen vier leerlijnen door het curriculum van de varianten: de kennis- en vaardigheden leerlijn, de integrale leerlijn, de coachingsleerlijn en de onderzoeksleerlijn. Deze leerlijnen zorgen voor de verticale samenhang van het programma.
- De horizontale samenhang borgt de opleiding binnen de varianten doordat de inhoud van de vier leerlijnen een thematische samenhang laten zien.
- Het eerste studiejaar staat in het teken van het oriënteren en het organiseren. Studenten van alle varianten maken daarbij kennis met alle aspecten van CE. Studenten maken zich de theorie eigen en werken individueel of groepsgevoels aan opdrachten.
- In het tweede studiejaar vindt er verdieping plaats in de theorie. Centraal staan daarbij sales, marketing, management, financiën en beleid. Duale studenten volgen in het eerste semester van het tweede studiejaar een werkperiode (zie hierna).
- In het derde studiejaar volgen studenten van de voltijdvarianten aan de Fraijlemaborg nog studieonderdelen binnen de vier leerlijnen en lopen zij het zesde semester stage. Studenten die de CE-opleiding volgen aan de Wenckebachweg lopen in het vijfde semester stage en in het zesde semester een minor. Duale studenten volgen in het vijfde semester opnieuw een werkperiode. Voor deeltijders geldt dat zij tot en met het zesde semester onderwijs blijven volgen binnen de vier leerlijnen.
- Het vierde studiejaar staat in het teken van de minor en het afstuderen. Ongeveer de helft van het jaar werkt de student aan een afstudeeropdracht die deze veelal in dienst van een opdrachtgever uitvoert.

Wij werken hierna kort, ter illustratie, de curricula uit van de opleidingsvariant CE-deeltijd en van de opleidingsvariant CE voltijd Wenckebachweg en opleidingsvarianten CE Fraijlemaborg. Voor een volledig overzicht verwijzen wij naar de bijlage bij dit rapport.

Opleidingsvariant CE-deeltijd

De variant besteedt in de studiejaar 1, 2 en 3 veel aandacht aan de theorie. Studieonderdelen waar de student mee te maken krijgt zijn: Marktonderzoek, Bedrijfseconomie, Marktonderzoek en Sales. Daarnaast moet de student veel opdrachten maken, in groepsverband of individueel. De relatie theorie-praktijk is goed afleidbaar uit de opzet van het studieprogramma dat degelijk in elkaar zit en zeker in de eerste twee studiejaar veel eist van de student: pittige studieonderdelen, veel zelfstudie en een studieperiode waarin de student de relatie moet leggen tussen theorie en de CE-praktijk.

Leerroute CE-Wenckebachweg

Behalve een grondig fundament in de studie jaren 1 en 2 valt hier vooral op dat jaar 2 uit een groot aantal verschillende studieonderdelen bestaan: in ieder semester tien studieonderdelen, variërend van Strategisch Management, Sales- en Relatiemanagement tot en met Coaching en Persoonlijk Ontwikkeling. Opvallend is hier het met 3 EC gewaardeerde studieonderdeel Opvallen in een drukke markt in de propedeuse. Het geeft aan dat de inhoud van deze leerroute dicht tegen de praktijk aanleunt waarbij studenten veel praktijkopdrachten moeten maken zoals bij het project 'Business to Businessmarkt' en onderzoeksvaardigheden en het project 'International Business'. Nog in het zevende semester volgt de student omvangrijke studieonderdelen zoals International Business Consultancy (10 EC) en International Market Manager (7 EC).

Leerroutes CE-Fraijlemaborg

De verdeling van de studiepunten tussen de kennis- en vaardighedenleerlijn en de integrale leerlijn is bij de leerroutes CE-Fraijlemaborg, Sportmarketing Fraijlemaborg en International Marketing met het zg. 'Knowledge based concept' 75 procent kennis en 25 procent integraal. Bij de leerroutes die uitgaan van het 'experienced based concept' is de verdeling 40 procent kennis en 60 procent integraal. Beide groepen studenten verwerven dezelfde set competenties. Het is de weg die hen naar de CE competenties leidt, die verschilt.

De studieonderdelen die studenten volgen, laten een gevarieerd aanbod zien: van studieonderdelen die typerend zijn voor het vakgebied CE (Sales, Marketing) tot en met studieonderdelen op het terrein van Management en Organisatie. De lessen zijn veelal multidisciplinair waarbij sales, marketing en ondernemerschap telkens terugkeren als centrale thema's hetgeen een samenhangende leeromgeving borgt. Parallel aan projecten krijgt de student werk- en hoorcolleges voor verbreding van zijn kennis én verdiepende werkcolleges waar deze specifieke technieken, bijvoorbeeld op het terrein van marktonderzoek oefent.

Het auditteam stelt vast, mede na bestudering van de studiehandleidingen, dat één van de in het oog springende doelen van de verschillende vakken is om studenten de taal te leren spreken van enerzijds de verschillende basisdisciplines zoals accounting, sales, financiën en marketing en anderzijds dat zij zich profileren als nieuwsgierige, professionals die op een verantwoorde wijze handelen. Tijdens de lessen komen studenten in aanraking met alle aspecten rond commerciële economie en leggen daarbij een relatie tussen theorie en praktijk. De opleiding doet hierbij een beroep op de discipline van studenten: zij bestuderen voorafgaand aan een les de stof, de docent behandelt de theorie en wisselt dit af met voorbeelden uit de (eigen) praktijk.

In dit verband is het goed om vast te stellen dat de opleiding de CE-competenties heeft afgezet tegen de BBA-kernvakken. Dus: de competentie rond marktonderzoek vinden we terug bij het BBA-kernvak Quantitative techniques, de competentie rond ondernemerschap treffen we aan bij BBA kernvakken zoals Accounting, Business law and ethics en Economics en Finance. CE studenten van de verschillende CE-varianten leren daarbij om kennis, vaardigheden en attitudes te integreren door aan de slag te gaan met projecten. Studenten werken tijdens de opleiding aan beroepsproducten, waaronder het uitvoeren van marktonderzoek: eerst eenvoudig en voorgestructureerd, later complex. Beschikt de student eenmaal over voldoende vakinhoudelijke kennis en vaardigheden, dan volgt de stage.

Voor de duale CE-opleiding geldt dat werken en leren veelal parallel lopen. Al vanaf het tweede jaar is er bij de duale student sprake van een intensieve werkperiode waarin hij opdrachten vanuit de opleiding uitvoert en zich tegelijk de theorie eigen maakt.

Omdat afgestudeerden van de opleiding veelal terecht komen op functies binnen sales en marketing, moeten zij zowel zelfstandig als in teamverband werken. De opleiding laat studenten bij groepsopdrachten wisselende rollen vervullen binnen didactische werkvormen.

Daarbij staan vaardigheden waaronder leiding geven, afspraken maken en nakomen, betrouwbaarheid en initiatief tonen, nadrukkelijk centraal.

Organisaties waar studenten stage lopen of werken voldoen aan criteria die het auditteam als passend bij deze hbo-opleiding beoordeelt. De student, de begeleider vanuit de onderneming en de docent vanuit de opleiding voeren tijdens de stage/het werk een aantal gesprekken waarbij het leerproces en dan gemaakte afspraken schriftelijk worden vastgelegd. De schriftelijk vastgelegde opdrachten met de te realiseren competenties komen hierbij aan de orde. Op basis van stage- en werkbezoeken en de schriftelijke documentatie beoordeelt de docent of de student aan alle verplichtingen heeft voldaan.

De opleiding overlegt met begeleiders van de organisatie de stage-/werkplekinvulling van de student en geeft een toelichting op de stage- of werkplekbeoordeling. Hierbij zijn ervaringen uitgewisseld die de opleiding gebruikt bij het verder verbeteren van stage- en, voor duale studenten, de leer-werktrajecten.

Curriculum Johan Cruyff University

Voor de Johan Cruyff University geldt een curriculum dat qua raamwerk niet afwijkt van het standaard CE-curriculum. Onderstaande uitwerking geeft een beeld van de wijze waarop de opleiding het curriculum heeft uitgewerkt. Er zit, zo stelt het auditteam vast, een duidelijke overlap in de uitwerking van de curricula van de varianten. Het is de integratie met de 'gewone' Sportmarketingvariant die er toe leidt dat er sprake is van een curriculum dat kwalitatief aan de maat is. Onderstaande uitwerking betreft een korte beschrijving van het curriculum van de Johan Cruyff University, per semester uitgewerkt.

- In het eerste semester staan algemene bedrijfsfuncties en het schrijven van een ondernemingsplan centraal. Ook besteedt de opleiding aandacht aan communiceren en coaching waarbij de opleiding een verband legt met de eigen sport van de student.
- Het tweede semester schrijft de student een marketingplan voor een sportorganisatie en schrijft deze een eventplan. Kennisvakken zijn gekoppeld aan projectthema's en ondersteunende vakken. Onderzoeksvaardigheden en het bijhouden van een portfolio zijn andere studieonderdelen in het tweede semester.
- In semesters drie en vier werkt de student aan vier projecten voor externe opdrachtgevers. Kennisvakken gericht op beroepsrelevante thema's ondersteunen de student hierbij. Op het terrein van vaardigheden besteedt de opleiding aandacht aan advies- en salesvaardigheden. Over het algemeen gaat dit studenten goed af: zij zijn gewend om op de voorgrond te treden waarbij hun mondelinge uitdrukkingsvaardigheden veelal bovengemiddeld zijn. Binnen de coachingsleerlijn is sprake van een verdieping van het zelfinzicht en besteedt de student (opnieuw) aandacht aan zijn portfolio.
- In het derde studiejaar, semester vijf en zes, kiest de student een minor of volgt deze eerst een stage. Studenten lopen stage bij een op sport gerichte organisatie. De opleiding kent een eigen stagebureau voor de Johan Cruyff University en Sportmanagement. Dit bemiddelt bij specifieke stages geschikt voor sporters die veel trainings- en wedstrijden maken. De student voert een opdracht uit die tot een advies leidt. De minorkeuze is vrij; de opleiding biedt zelf twee minoren aan: Sport in Business en Marketing en Management van de Sportvereniging. De meeste studenten kiezen voor één van deze minoren.
- Het zevende semester is een sportmarketingspecifiek, verdiepend en internationaal theorie-semester. De student voert een internationaal project uit met een onderwijsinstelling. In dat op één na laatste semester bereidt de student zich ook voor op het afstuderen. De opleiding biedt daartoe speciale colleges aan.
- Het laatste, achtste semester staat geheel in het teken van het afstuderen. Na het behalen van de afstudeerstage en het afronden van het afstudeeronderzoek, rondt de student zijn opleiding af met een portfolioassessment.

Didactiek

Hiervóór hebben we al gewezen op de verschillende didactiek vormen die de CE-opleiding hanteert op haar vestigingen aan de Fraijlemaborg en de Wenckebachweg. Ondanks deze verschillen in didactiek beklemtonen we dat studenten op beide CE-vestigingen een identieke set competenties verwerven. Alleen de weg waarlangs dit gebeurt, is anders. Het auditteam stelt vast dat de varianten verschillende didactische principes hanteren. Kenmerkend voor alle varianten is de integratie tussen theorie en praktijk. Uiteraard geldt dat de praktijk binnen de duale variant nadrukkelijker aanwezig is, door de combinatie werken en leren, dan bij de voltijdvariant.

In de duale- en deeltijdvariant heeft ondernemerschap een duidelijke plaats, een belangrijk argument voor studenten om hier te studeren. Zowel voor de duale- als de deeltijdstudenten die het auditteam heeft gesproken, geldt dat er bij hen sprake is van een duidelijke ondernemersgeest.

Voltijd Fraijlemaborg

Voor de voltijd, CE-Sportmarketing en International Management leerroute geldt een duidelijk op kennis gebaseerd onderwijsconcept. Studenten krijgen gedurende de eerste twee jaar van de opleiding te maken met een theoriecomponent waarin alle voor het vakgebied belangrijke studieonderdelen aan bod komen. Dit gebeurt door klassikaal onderwijs en (individuele) begeleiding. Theorie en praktijk komen hier bij elkaar in casussen en projectopdrachten. Behalve aan vakinhoud en project besteden de varianten ook aandacht aan persoonsgebonden competenties.

Voltijd Wenckebachweg

CE voltijd, CE-Sportmarketing en de Johan Cruijff University (zie ook hierna) gaan uit van een didactisch concept waarbij de relatie theorie en beroepspraktijk centraal staat. Centraal staan vraagstukken uit de praktijk (projecten) binnen de integrale leerlijn waar kennis en vaardigheden elkaar 'ontmoeten'/geïntegreerd worden. De projecten worden aangeleverd door externe opdrachtgevers. Bij Sportmarketing en binnen de Johan Cruijff University wordt het op ervaring gebaseerde leren toegepast in de context van sportmarketing. Omdat de opleiding economie hier binnen een sportcontext aanbiedt, maakt een competitief element deel uit van de didactiek. Er is een 'wedstrijdelement' in de verschillende werkvormen opgenomen. Binnen de kaders van projectwerkplaatsen begeleiden docenten studenten bij het uitvoeren van hun opdracht. Behalve aan vakinhoud en project, besteden de varianten ook aandacht aan meer persoonsgebonden competenties van de student met een portfolio assessment aan het eind van de opleiding.

CE-duaal

De eerste twee semesters zijn voor deze variant identiek aan die van de voltijdvariant aangevuld met een studieonderdeel waar de voorbereiding op de werkperiode centraal staat. Na hun propedeuse studeren en werken de duale studenten afwisselend. Zij werken in projectteams samen aan opdrachten die ook hier afkomstig zijn van externe partijen. Daarbij besteedt de opleiding aandacht aan onderzoek, persoonlijke vorming en economisch-financiële vakken. Daarnaast is er sprake van het plaatsen van studieonderdelen in een internationale context. Essentieel bij deze duale studenten is een ondernemende houding die zij ook op hun werkplek dienen te demonstreren.

Deeltijd

Omdat de deeltijdstudent werken en studeren combineert, werkt de student op zijn werkplek vooral aan het oplossen van vraagstukken vanuit de opleiding. De CE-competenties zijn sturend voor de opdrachten. Het aantal groepsopdrachten neemt af naarmate de student in zijn studie vordert; het aantal individuele opdrachten neemt daarentegen toe. De opleiding kent een ruim aanbod van opdrachten die zij haar deeltijdstudenten meegeeft naar de werkplek.

Voor het ontwikkelen van de beroepscompetenties biedt de opleiding de deeltijdstudent in de vakinhoudelijke semesters leersituaties aan die binnen een semester opklimmen in niveau. Ter ondersteuning van de generieke competentieontwikkeling biedt de opleiding studenten workshops aan op het terrein van projectmatig werken, effectief samenwerken en mondeling overtuigen.

Voltijd Johan Cruyff University

Binnen de andere varianten neemt de Johan Cruyff University, en mede gelet op het bijzonder kenmerk 'Topsportgerichtheid', een bijzondere plaats in. Studenten die deze leerroute volgen kunnen in de eigen sportcontext opdrachten uitvoeren. Uitgangspunt hierbij is dat studenten hun sport en ervaring inzetten voor de studie en dat zij het geleerde inzetten om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het vakgebied. Studieopdrachten passen in de context van de topsporter, kennisvakken zijn afgestemd op de sportpraktijk. Studenten dragen een grote mate van verantwoordelijkheid voor het te volgen studietraject; uitgangspunt is dat studenten individueel of in kleine teams aan opdrachten werken. Omdat de studenten allemaal (top)sport beoefenen op hoog niveau, hebben zij begrip voor elkaars situatie en is er sprake van flexibiliteit in de omgang. De opleiding biedt studenten aanvullend online studiemateriaal aan ter vervanging van gemiste lessen.

Onderzoekscomponent

Studenten van alle varianten van CE krijgen vanaf de start te maken met onderzoek. Onder Standaard 1 hebben we al aangegeven dat onderzoek onderdeel is van het opleidingsprofiel CE. Studenten geven aan dat dit een van de moeilijkere studieonderdelen is; met name het onderdeel statistiek is meer dan eens voor hen een zware dobber, zo niet een struikelblok. Centraal staat hierbij '...dat de student zelfstandig en in teamverband een praktijkgericht onderzoek kan opzetten, uitvoeren, toetsen en evalueren en in staat is de resultaten te interpreteren.' Het door de student uit te voeren praktijkgericht onderzoek vindt plaats binnen de kaders van een concrete beroepsuitoefening en moet leiden tot een beroepsproduct.

De opleiding biedt binnen alle varianten lessen aan op het terrein van onderzoek tijdens een groot deel van de opleiding. Zo is vanaf 2011-2012 het vak onderzoeksvaardigheden toegevoegd aan het derde studiejaar van CE-duaal. De begeleiding en de beoordelingscriteria rond onderzoek in projecten en stages is verder aangescherpt. Wij merken op dat in nauwe samenwerking met CAREM (het Centre for Applied Research on Economics & Management, zie ook onder lectoraten) de opleiding de docenten traint in onderzoeksvaardigheden.

Literatuur

Het auditteam heeft de literatuurlijst van de verschillende varianten van de opleiding bestudeerd en stelt vast dat hierin voor de opleiding relevante literatuur is opgenomen. Het betreft dan niet uitsluitend boeken maar tevens readers met daarin opgenomen artikelen uit (sport)tijdschriften en boeken. De literatuur bestrijkt een breed terrein, van marketing en financieel management tot en met sales. Daarnaast zijn er digitale bronnen die onderdeel uitmaken van aangeboden literatuur, zoals vermeld op de digitale Leer- en werkomgeving van het vak. Het auditteam stelt ook vast dat het onderwerp 'sport' goed verankerd is in de verplicht door de student te bestuderen literatuur van de leerroute Johan Cruyff University. Wel is het auditteam van oordeel dat het aandeel *state of the art* literatuur omhoog kan, i.c. *Tijdschrift voor Marketing*, *Marketingtribune*, *Adformatie*, *MarketinginLine* en *Molblog*. Het vakgebied is bij uitstek geschikt om internationale literatuur te gebruiken.

Instroom en rendement

De opleiding heeft de toelatingseisen vermeld in de Onderwijs en Examen Regeling. In principe zijn afgestudeerden van het vwo, havo of mbo-4 toelaatbaar tot de opleiding (zie hierna voor de leerroute Johan Cruyff University).

De rendementen van de opleiding zijn niet hoog, hoewel er over de laatste jaren gemeten een verbetering in zicht komt. Zo nadert het aantal studenten dat de propedeuse behaalt binnen twee jaar de 50 procent. Doelstelling van alle varianten is om in de toekomst een hoofdfaserendement te realiseren van 60 procent. Met name het propedeuserendement van duale studenten is erg laag, en neemt zelfs verder af. Om de rendementen verder te verbeteren heeft de opleiding een aantal maatregelen genomen. Behalve het project Sturen op Studiesucces en een gericht aanbod van begeleiding van studenten, onderscheidt de opleiding een aantal activiteiten 'voor de poort'. Hiertoe behoren diagnostische toetsen, intakegesprekken en proefstudeerdagen. Ook toetst de opleiding studenten op affiniteit met het vakgebied commerciële economie. Studiekeuzegesprekken koppelt de opleiding aan de studieloopbaanbegeleiding in de propedeuse.

De deeltijdvariant kent de mogelijkheid van dag- of avondproefstuderen. Tijdens de intake verifieert de opleiding of de student voldoet aan de werkomgevingseis en toetst de opleiding of er bij de aspirant-deeltijder lacunes zijn op het terrein van taal en rekenen. De opleiding biedt studenten de mogelijkheid om buiten het reguliere curriculum om studieonderdelen te volgen op het gebied van taal en rekenen.

De opleiding kent een studieadviseur die verantwoordelijk is voor de doorstroom van studenten. Langstudeerders worden gevolgd en geadviseerd een workshop te volgen op het gebied van succesvol afstuderen. Deeltijders die stoppen, moedigt de opleiding aan om toch weer de studie te herstarten. Studenten die vertraging oplopen, benadert de studieadviseur voor een gesprek waarbij beide partijen proberen de student weer 'op de rails' te krijgen.

Voor de Johan Cruijff University geldt dat zij selecteert op houding en motivatie. De aspirant student dient sport te beoefenen op het hoogste niveau. Het is daarmee een opleiding die uitsluitend toegankelijk is voor topsporters. Uiteraard geldt ook hier de vooropleidingseis zoals die in de Onderwijs- en Examenregeling is geformuleerd. Voor de intakeprocedure is de instroomcoördinator het eerste aanspreekpunt, deze plant de meeloopdagen en voert de intakegesprekken. Deze functionaris geeft voorlichting en geeft studieadvies. De variant onderscheidt drie categorieën studenten die ingedeeld worden op basis van hun behoefte aan begeleiding. De instroom is al een aantal jaren vrij constant en ligt rond de 80 studenten. Het merendeel van hen komt rechtstreeks uit het middelbaar onderwijs. Slechts een beperkt aantal, minder dan tien procent, start de studie vanuit een fulltime sportcarrière. Het totaal aantal studenten over de periode 2007-2012 ligt tussen 278 (2012) en 320 (2010). Wat betreft de rendementen blijkt dat 33 procent van de studenten de hoofdfase in drie jaar afrondt en de helft van de studenten in vier jaar. Doelstelling van deze afstudeerrichting is om een hoofdfaserendement te realiseren van 60 procent. Gemeten over de afgelopen jaren lopen de rendementen iets terug, mede door de verscherpte eisen voor de student en een aantal grote internationale sporttoernooien. JCU spant zich in om de rendementen van deze groep studenten te verbeteren, o.a. door minder versnipperde onderwijseenheden aan te bieden en door gericht onderzoek onder alumni van deze variant naar de sterke en zwakke kanten van de opleiding. Het auditteam beschouwt dit als een goed initiatief.

Studielast, studeerbaarheid en begeleiden studenten

Voor alle varianten geldt dat een studiejaar 42 weken omvat. Gedurende tenminste 28 weken verzorgt de opleiding lessen. De studie is goed te doen, aldus de studenten tijdens de audit. Ook de Nationale Studenten Enquête laat zien dat studenten tevreden zijn over de studielast. De contacttijd bedraagt 16 uur per week hetgeen overeenkomt met de HvA-norm. Voltijdstudenten hebben dan ook voldoende tijd voor zelfstudie.

Iedere eerstejaars- en tweedejaarsgroep heeft een studiebegeleider/coach die zowel groepsbijeenkomsten houdt als individuele gesprekken. Hierbij bespreken zij hun ervaringen op het terrein van stages, projecten, en lessen. Het is voor de opleiding daarmee tevens een manier om de kwaliteit van de opleiding tegen het licht te houden.

De coach kan studenten doorverwijzen indien daartoe noodzaak bestaat naar een studieadviseur of de decaan van de opleiding. Tijdens de studieloopbaanbegeleiding besteedt de opleiding niet alleen aandacht aan studie gerelateerde kwesties, maar tevens aan aspecten die liggen op het terrein van de persoonlijke en professionele ontwikkeling.

De studenten van CE beschikken gedurende hun hele opleiding over een coach. De coach van de duale student fungeert tevens als begeleider tijdens de werkperiode van de duale student. De deeltijdvariant kent twee studiebegeleiders die behalve startgesprekken ook de studievoortgang van de student volgen.

Binnen de kaders van de coachlijn ondersteunt de opleiding studenten in hun persoonlijke ontwikkeling die nodig is om bijvoorbeeld ondernemingszin te ontwikkelen. Het persoonlijk opleidingsplan (hierna: POP) is hierbij een belangrijk hulpmiddel. Iedere student beschikt over een POP waarin deze de studieresultaten en zijn ontwikkeling beschrijft en dit met de begeleider bespreekt. Studenten zijn tevreden over de studiebegeleiding, zo blijkt uit gesprekken tijdens de audit.

Het auditteam stelt vast dat de opleiding in het OER (Onderwijs en Examen Regeling) de studieloopbaanbegeleiding en de procedure rond het studieadvies duidelijk beschrijft. Hierin besteedt de opleiding aandacht aan het studieadvies aan het einde van het eerste jaar van inschrijving, het bindend afwijzend studieadvies en de gevolgen van een bindend afwijzend studieadvies voor de student.

Studenten van de Johan Cruijff University volgen het lesprogramma in maximaal twee hele dagen of drie kortere dagen. In de eerste twee studie jaren biedt de opleiding deze groep studenten een parallel rooster aan waardoor afstemming met hun sportactiviteiten vergemakkelijkt wordt.

Binnen verschillende varianten van de CE-opleiding wordt gebruik gemaakt van persoonlijkheidstesten, naast het eerder genoemde intakegesprek om de begeleiding voor de student/topsporter beter in kaart te brengen. Het geprogrammeerde aantal studie-uren per week bedraagt voor hen 12-14 uur. De student kan, door zijn sportactiviteiten, een afwijkend programma volgen. Daartoe overlegt hij met de opleiding en stellen opleiding en student een op de persoon afgestemd programma op.

De opleiding biedt studenten ook de gelegenheid om programmaonderdelen op afstand te volgen. De student is 'zelf verantwoordelijk voor de studievoortgang, communicatie over aan- en afwezigheid en het aanvragen van aanvullende regelingen'. Begeleiding van deze groep studenten vindt plaats door de coaches en door vakdocenten. Van docenten die hier lesgeven verwacht de opleiding flexibiliteit wat betreft het maken van afspraken. De directe studietoetscoach fungeert als eerste aanspreekpunt voor de student. De topsportcoördinator zorgt voor de afstemming van het begeleidingstraject van de student. De opleiding heeft de begeleiding van deze groep studenten voldoende helder in kaart gebracht. Studenten zijn tevreden over hun begeleiding. Vermelding dient nog de mogelijkheid voor de studenten van deze leerroute om indien de sport daarom vraagt, een maatwerktraject te doorlopen. Zij kunnen dan een aantal vervangende opdrachten uitvoeren, onder andere binnen hun sportcontext en binnen het bestaande curriculum. Hiervoor geldt dat studieonderdelen die de opleiding volgens het examenreglement door middel van een kennistoets toetst, niet door een opdracht vervangen kunnen worden.

Lectoraten

De lectoren zijn verbonden aan CAREM. Binnen dit organisatiedeel is veel expertise aanwezig op het terrein van onderzoek. Zo zet de onderwijsorganisatie, in het bijzonder DEM, CAREM in bij de borging van de beoordeling van eindwerkstukken van studenten. CAREM draagt daarbij zorg voor een rapportage en is in staat, en beschikt dus over de juiste expertise, om de opleidingen te ondersteunen bij het verder vormgeven van afstudeertrajecten en het realiseren van het bachelorniveau. Nadrukkelijk merkt het auditteam op dat dit een waardevol initiatief is, mede gelet op het portfolio van CAREM waaruit blijkt dat zij het beoordelen van eindwerkstukken tot één van haar (kern)activiteiten rekent.

Binnen het onderzoeksprogramma dat thans loopt binnen DEM is sprake van onderzoeksthema's waaronder: Urban Management, Internationalisering en Diensteninnovatie. Deze thema's passen goed bij speerpunten van DEM zoals internationalisering, innovatie, ondernemerschap en professionalisering. Deze speerpunten hebben ertoe geleid dat DEM vijf lectoraten heeft geïnstalleerd:

- Kenniseconomie van Amsterdam en Sport Economics,
- Internationalisering in het Economie- en Managementonderwijs,
- Online ondernemen,
- Gedifferentieerd HRM,
- Corporate Governance and Leadership.

Het lectoraat Online ondernemen is verbonden aan het cluster Marketing, Sales & Trade, het cluster waarvan CE deel uitmaakt. Verschillende CE-docenten zijn verbonden aan de kenniskringen die onder leiding staan van de lector 'Online ondernemen'. Daarnaast is het lectoraat 'Kenniseconomie van Amsterdam' en het onderdeel *Sport Economics* nauw betrokken bij onderdelen van de opleiding. De lectoraten verzorgen, veelal in CAREM-verband, *Courses* en Leergangen (zg. *crashcourses* op het terrein van onderzoeksvaardigheden, de leergang 'Toegepaste onderzoeksvaardigheden') en gastcolleges. De lectoraten 'Online ondernemen', 'Kenniseconomie van Amsterdam' en de CE-opleiding zijn betrokken bij onderzoek naar het gebruik van nieuwe media bij de bezoekers van musea. Vijf CE-studenten zijn gestart met een afstudeertraject rond de mode-industrie. Het lectoraat is verantwoordelijk voor het studieonderdeel Branche-analyse in de minor 'Marketing tomorrow'.

Minoren en excellentieprogramma

Opleidingen binnen de HvA zijn vaak actief in het opzetten van minoren en in het aanbieden van zg. excellentieprogramma's voor studenten die dat wensen of daarvoor in aanmerking komen op grond van hun studieprestaties. De opleiding CE biedt studenten de gelegenheid om verdiepende minoren van 30 EC te volgen die gerelateerd zijn aan de inhoud van het vak. Essentieel daarbij is wel dat de student een minor volgt die bijdraagt tot het bereiken van zijn competenties. Dus een minor op het terrein van Engels mag ('Business English') als deze bijdraagt aan de voor het vakgebied CE belangrijke Engelstalige uitdrukkingsvaardigheid.

De opleiding CE biedt 13 minoren aan waarvan er 12 door de CE-student gevolgd kunnen worden. Het betreft zowel Nederlandstalige als Engelstalige minoren. Hiervoor hebben we al aangegeven dat een aantal minoren zich nadrukkelijk richt op sport en economie en daarmee aansluit bij de 'topsportgerichtheid' van de Johan Cruyff University. Andere minoren hebben betrekking op onder andere City marketing in Europa, Experience- en Eventmarketing en Management van Creativiteit en Innovatie.

De opleiding kenmerkt zich door ambitie. Dit komt onder andere tot uiting in de ontwikkeling van excellentieprogramma's. Zo richt de opleiding zich op talentontwikkeling voor studenten met, eveneens, ambitie. De opleiding kent voor eerste- en tweedejaarsstudenten een Studium Excellentie en voor derde- en vierdejaars studenten een Honourstraject.

Om een Honoursprogramma te mogen volgen, dient de student ten minste een gemiddelde score van 7 te behalen, een motivatiebrief te schrijven en een intakegesprek te voeren. Op dit moment volgen 125 CE-studenten het Honoursprogramma.

Internationalisering

Internationalisering staat op de agenda van de CE opleiding. Zo is er sprake van 'intensieve dynamische partnerships' met bedrijven, branche- en beroepsorganisaties in de regio. De internationaliseringscomponent is duidelijk herkenbaar in het curriculum van de verschillende varianten. Zo biedt de opleiding haar studenten een semester aan in een internationale context en voeren studenten projecten uit met een internationale component. Engels is binnen de opleiding de tweede voertaal; de opleiding biedt minoren aan in het Engels. Afgestudeerden van de opleiding hebben bij twee vreemde talen tenminste het eindniveau B2 voor Engels. De opleiding stimuleert haar studenten om in het buitenland stage te lopen of bij een in Nederland gevestigde multinational. Deeltijd heeft daartoe speciaal de minor 'European Business Skills' ontwikkeld zodat studenten in staat zijn een tweewekelijkse exchange in het buitenland te volgen.

Het Domein DEM, waar CE deel van uit maakt, kent verschillende uitwisselingsprogramma's met buitenlandse onderwijsinstellingen. Studenten kunnen daarbij een beroep doen op een apart bureau binnen de HvA. Jaarlijks volgen meer dan 100 studenten een internationaal studieonderdeel.

Docent-studentratio

De docent-studentratio ligt boven hetgeen we in het hbo gemiddeld tegenkomen. Een ratio van 1:31 voor voltijd ligt boven het hbo-gemiddelde van 1:26/27, de HvA-norm ligt op 1:30. En daar wijkt de opleiding dus nauwelijks van af. De docent/studentratio voor de varianten dual en deeltijd ligt op respectievelijk 1:39,5 en 1:28,8.

Een deel van het personeel geeft aan dat er sprake is van een hoge werkdruk met daarbij de aantekening dat docenten wel plezier hebben in hun werk. Het terugbrengen van de vrij complexe structuur van de CE-opleiding met verschillende varianten èn het feit dat het aantal vestigingsplaatsen in 2013 is teruggebracht tot twee moet de werkdruk voor docenten naar een acceptabel niveau terugbrengen. Ook in de toekomst, na de verhuizing naar de Amstelcampus, blijft dit tot twee beperkt. In dit verband merkt het auditteam op dat de integratie van de verschillende varianten, een majeure operatie, docenten veel energie kost. Het auditteam moedigt het docententeam aan om de ingeslagen weg inzake integratie te blijven volgen zodat er sprake blijft van één uniform kwaliteitsniveau van de opleiding.

Docenten

CE beschikt over een omvangrijk docentenkorps. Met 185 docenten die 116,5 fte te verdelen hebben, is de opleiding de grootste opleiding binnen de HvA. Daarnaast is er een ruimte van bijna twee fte beschikbaar voor gastdocenten die de opleiding inzet bij die studieonderdelen waar dat gewenst/noodzakelijk is zoals op het terrein van online-marketing. Het betreft gastdocenten die rechtstreeks uit het CE-werkveld afkomstig zijn. Naast hun rol als docent, zet de opleiding docenten in als begeleider/coach, examiner of trainer. Het docententeam beschikt over voldoende praktijkgerichtheid maar die kan wel structureler georganiseerd worden. Deze praktijkkennis zit nu vooral in persoonlijke relaties. Docenten die doceren bij de deeltijdopleiding moeten beschikken over een goede kennis van de praktijk èn over een goed theoretisch fundament.

De opleiding houdt jaarlijks een 'vlootsschouw' waarin de expertise van alle docenten geïnventariseerd wordt om vervolgens mede op basis daarvan afspraken te maken met personeel over bij- en/of nascholingstrajecten. Een dergelijk 'vlootsschouw' geeft een goed beeld van het opleidingsniveau van CE-docenten: 33 procent beschikt over een afgeronde Hbo bacheloropleiding, 4 procent over een WO-bachelor, 7 procent over een Hbo-master en 57 procent over een WO-master. Eén procent is gepromoveerd. Het aantal docenten met een didactische aantekening bedraagt 78 procent, 19 procent is gecertificeerd assessor. 21 procent volgt de opleiding basiscursus assessor. Ten tijde van de audit volgden 18 CE docenten een masteropleiding; in 2014 beschikt 75 procent van de CE docenten over een afgeronde masteropleiding. Een beperkt aantal docenten volgt een promotietraject.

Docenten die recent tot het CE-team zijn toegetreden, beschikken over actuele ervaring in het bedrijfsleven. Meer dan eens combineren zij een deeltijdaanstelling binnen CE met hun werk in de beroepspraktijk. Docenten beschikken naast praktijkervaring (de ene docent meer dan de andere) over een opleiding op een voor het vakgebied relevant terrein zoals economie, bedrijfskunde, talen, marktonderzoek, sales, media en management. Het auditteam merkt op dat docenten meer vakliteratuur (boeken, tijdschriften) moeten bestuderen.

Wat betreft scholing van docenten, treffen we in de jaarplannen de ambities aan van de opleiding op dit gebied. Binnen de kaders van de RGA-gesprekken (Resultaat Gerichte Afspraken=functioneringsgesprekken) maken docent en opleiding afspraken over scholing. De nadruk lag de afgelopen jaren vooral op het gebied van certificeringstrajecten voor assessor, afstudeerbeoordeling, het opstellen van toetsmatrijzen en het maken van toetsen. Alle docenten hebben in het studiejaar 2012-2013 toetstraining gevolgd. De opleiding wil dit jaarlijks twee keer herhalen.

Speciale aandacht in dit verband gaat uit naar kennis en vaardigheden bij docenten op het gebied van onderzoek. Was de onderzoekscomponent binnen de opleiding tot enkele jaren gelden voorbehouden aan een beperkte groep docenten, tegenwoordig streeft de opleiding er nadrukkelijk naar om zoveel mogelijk docenten bij onderzoek te betrekken. Eerder hebben wij in deze rapportage gewezen op de belangrijke rol van CAREM in dit verband. Een prima initiatief dat er toe moet leiden dat de kwaliteit van de onderzoekscomponent binnen de opleiding en de kwaliteit van de onderzoekscomponent in afstudeerwerkstukken stijgt. De examinatoren die betrokken zijn bij het beoordelen van afstudeerwerkstukken, hebben een meerdaagse opleiding gevolgd op het terrein van het begeleiden en beoordelen van afstudeerproducten. Bij deze interne opleiding waren behalve CAREM-medewerkers ook marktonderzoekers betrokken, zodat er voortdurend een link gelegd kon worden tussen de theorie en de praktijk. De opleiding/cursus Basis Kwalificatie Examinator CE moeten alle examinatoren gevolgd hebben die afstudeeronderzoeken beoordelen.

Voor de Johan Cruijff University geldt dat docenten veelal, maar niet allemaal, (top)sporter zijn geweest. Bij de werving van personeel is de vakinhoudelijke deskundigheid van docenten het belangrijkste criterium; topsportervaring is bij de aanstelling een pré. Twee docenten volgen thans de masteropleiding Sportmanagement, één docent een masteropleiding Bedrijfseconomie. Binnen deze variant beschikt 64 procent van de docenten over een masteropleiding.

Studenten die het auditteam gesproken heeft tijdens de meerdaagse audit zijn tevreden over de vakinhoudelijke, didactische en praktijkkennis van de docenten.

Voorzieningen

Het auditteam heeft de vestigingen Fraijlemaborg en Wenckebachweg bezocht. Eerstgenoemde vestiging is een paar jaar oud en maakt een verzorgde indruk waar studenten goed hun weg vinden en die voorzien is van voor studenten relevante voorzieningen, inclusief een sportvoorziening. Begin 2014 verhuizen CE en Sportmarketing Fraijlemaborg naar de Wenckebachweg, in afwachting van de oplevering in 2015 van het Amstelcomplex. De vestiging Wenckebachweg is ouder, op het oog een complex uit de jaren zeventig. De voorzieningen zijn adequaat, maar niet van een hoog niveau. De mediatheek en de audiovisuele dienst ontbreken op deze vestiging, daarvoor moeten de studenten naar de andere CE-vestiging van de HvA.

De Johan Cruijff University is gevestigd op de vestiging Wenckebachweg. Deze beschikt over standaardvoorzieningen waaronder een servicebalie, een digitale leer- en werkomgeving voor les- en studie informatie. Er bestaat een faciliteit die het mogelijk maakt dat er op afstand digitale toetsen worden afgenomen. Als de hele opleiding CE over ruim één jaar verhuist naar de Amstelcampus zal, zo verwacht de opleiding, het algemeen voorzieningenniveau hoger zijn dan thans het geval is.

Weging en oordeel

Het auditteam komt bij Standaard 2 tot het oordeel voldoende. De volgende overwegingen hebben tot dit oordeel geleid.

De opleiding geeft de student binnen haar varianten, inclusief de Johan Cruijff University, de gelegenheid om op een zowel vakinhoudelijk als didactisch gestructureerd wijze de CE-competenties te bereiken. De projecten waaraan studenten werken, zijn op bachelorniveau en bieden studenten de gelegenheid kennis te maken met het vakgebied en daarbij tevens hun eigen competenties te ontwikkelen. De onderzoekscomponent en de internationale component zijn aanwezig en bieden zowel docenten als studenten nadrukkelijk de gelegenheid om zich verder te ontwikkelen. De rol van het lectoraat hierbij en de kenniskring beoordeelt het auditteam als positief stimulerend. Docenten zijn zowel vakinhoudelijk als didactisch voldoende bekwaam.

Het auditteam is tevreden over de wijze waarop de opleiding aansluit bij de instroomkwalificaties van studenten. De coachingslijn binnen de opleiding is goed vormgegeven, met name de wijze waarop de opleiding inspeelt op de behoeften van de (top)sporters valt hierbij op. Het biedt de student handvatten om te groeien als persoon. Het curriculum is zo opgebouwd dat het de student de gelegenheid biedt, toe te werken naar het niveau van een zelfstandig beroepsbeoefenaar.

Zowel de stage als de werkervaringscomponent zijn zodanig vormgegeven dat deze studenten de gelegenheid bieden om de theorie in de praktijk toe te passen vanuit het perspectief van het brede vakgebied. De taalvaardigheidscomponent is goed vormgegeven en zou aanleiding moeten geven tot het meer opnemen van internationale literatuur dan thans het geval is binnen de voltijd-, deeltijd- en duale variant.

De opleiding biedt studenten de gelegenheid om iets extra's te doen tijdens de studie door excellentieprogramma's en minoren aan te bieden waarvan er één toegang geeft tot het wetenschappelijk onderwijs.

Samengevat is er sprake van een opleiding die ondanks het groot aantal studenten, verspreid over meerdere vestigingen in staat is coherente studieprogramma's aan te bieden, gericht op verschillende doelgroep en daarbij rekening houdend met verschillende leerstijlen (vgl. CE-Fraijlemaborg en CE-Wenckebachweg). De opleiding biedt studenten begeleiding waar nodig en biedt topsporters speciale faciliteiten die in overeenstemming zijn met hun behoeften. De opleiding is bezig met een inhaalslag voor wat betreft de onderzoeksvaardigheden bij de docenten en weet zich daarbij gesteund door lectoraten/CAREM. De voorzieningen zijn adequaat met als wenkend perspectief de Amstelcampus van 2015. Deze overwegingen leiden tot het oordeel voldoende voor Standaard 2.

Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties

Standaard 3: De opleiding beschikt over een adequaat systeem van toetsing en toont aan dat de beoogde eindkwalificaties worden gerealiseerd.

Toelichting NVAO: Het gerealiseerde niveau blijkt uit de tussentijdse en afsluitende toetsen, de afstudeerwerken en de wijze waarop afgestudeerden in de praktijk of in een vervolgopleiding functioneren. De toetsen en de beoordeling zijn valide, betrouwbaar en voor studenten inzichtelijk.

Bevindingen

Examen- en toetsbeoordelingscommissie

Het domein waartoe CE behoort heeft met ingang van het studiejaar 2012-2013 de examencommissies op een andere wijze ingericht. De Onderwijs- en Examenregeling behandelt kort de positie van deze commissie binnen de Hogeschool van Amsterdam; de samenstelling, werkwijze, taken en bevoegdheden zijn uitgewerkt in het Reglement examencommissie van de onderwijsinstelling.

DEM kent per cluster van opleidingen één examencommissie; voor CE betekent dit dat de opleiding valt onder het cluster Marketing, Sales & Trade. Deze examencommissie kent een voorzitter en leden die tevens voorzitter zijn van de examenkamers, zij vergaderen een keer per maand en nemen formeel de besluiten. De examenkamers zijn belast met de meer operationele taken (toelatingsverzoeken, fraude, vrijstellingen) van de examencommissie en zijn gekoppeld aan een variant van de CE-opleiding. De examenkamers rapporteren periodiek aan de examencommissie en aan de opleidingsmanager.

De voorzitters van de vier examencommissies van het Domein DEM adviseren de domeinvoorzitter bij de benoeming van leden van de examencommissie, zij organiseren scholing van leden van de examencommissie, de examenkamers en de toetsbeoordelingscommissie. Het is uiteindelijk de examencommissie die borgt dat de student alle CE-competenties heeft afgerond.

Naast een examencommissie is er ook een toetsbeoordelingscommissie per variant. Deze functioneert onder verantwoordelijkheid van de examencommissie. Op deze wijze borgt de opleiding dat de kennis en ervaring op het niveau van de varianten aanwezig is en er vervolgens effectief en efficiënt gewerkt kan worden. Lijnen zijn kort, overlegstructuren overzichtelijk. De toetsbeoordelingscommissie beoordeelt steekproefsgewijs toetsen op validiteit, berouwbaarheid en transparantie. Zij biedt docenten assistentie bij het opstellen van tentamens. Door deze commissie zijn nieuwe speerpunten en acties geformuleerd op het terrein van het aanpassen van het toetsplan, het volledig en uniform borgen van toetsen en het verbeteren van de kwaliteit van de toetsen. Het auditteam merkt op dat ook het taalgebruik van studenten bij de beantwoording van open vragen een nadrukkelijk aandachtspunt is.

Toetsen en toetsbeleid

Het DEM-toetsbeleid geldt als richtinggevend kader voor de uitvoering van het toetsbeleid. In het recente toetsbeleid zijn nieuwe beleidsregels opgenomen die voortgekomen uit de DEM-verbeteragenda. Voorbeelden van deze nieuwe regels zijn:

- een betere spreiding van toetsen en het ontmoedigen van herkansingen,
- het aanspreken van studenten om producten op tijd te leveren,
- het uitvoering geven van de aanbevelingen uit het rapport 'Vreemde ogen dwingen'.

De opleiding hanteert een aantal uitgangspunten op het terrein van toetsen die als volgt zijn samen te vatten:

- het toetsbeleid zorgt ervoor dat de student de in het opleidingsprofiel geformuleerde competenties op bachelorniveau heeft bereikt,
- alle toetsen zijn afgeleid van de set competenties zoals deze zijn beschreven in het Landelijk Competentieprofiel CE dat geldt voor alle varianten en leerroutes van de CE-opleiding, inclusief de Johan Cruyff University,
- de opleiding beschikt over toetsmatrijzen waarin de weging is opgenomen van de verschillende leerdoelen per onderwijseenheid. Deze matrijs gebruikt de opleiding ook bij het ontwerpen van toetsen,
- de opleiding beschikt over examinatoren, door de examencommissie benoemd, die deskundig zijn in het ontwerpen en beoordelen van toetsen en die bij het beoordelen van toetsen het vier-ogen principe hanteren,
- docenten kunnen nieuwe toetsen voor advies voorleggen aan de toetsbeoordelingscommissie.

Bestudering van de toetsen laat zien dat de opleiding verschillende toetsvormen hanteert, afhankelijk van de leerdoelen en het niveau van het studieonderdeel dat zij toetst. Tot de toetsvormen die de opleiding binnen de verschillende varianten gebruikt behoren de multiple-choice- en openvragen in het eerste studiejaar. Zij toetsen met name de parate kennis bij de student. Open vragen toetsen en de casustoets gebruikt de opleiding in het derde en vierde studiejaar. Daarnaast levert de student beroepsproducten zoals een Marketing plan, een Marketing communicatie platform en een sales deal.

De toetsen zijn op bachelorniveau. De spreiding van de toetsvragen over de leerstof is adequaat evenals de diepgang ervan, maar de opleiding zou nog meer dan thans het geval is op inzicht moeten toetsen. Van belang is hierbij dat de opleiding de door studenten gemaakte (toets)producten controleert op taalgebruik; dit valt meer dan eens tegen door het gebruik van spreektaal en/of door taalfouten. Voor vreemde talen geldt dat de opleiding deze in de regel mondeling toetst (binnen de kaders van het *language lab*). Voor de toetsing van projecten maakt de opleiding gebruik van zelf-assessments en peer-assessments waarbij studenten elkaar beoordelen. Ook maakt de opleiding gebruik van stage- (voltijd) en portfolio-assessments (deeltijd en duaal) tijdens en na afloop van een stage- of werkperiode.

De wijze waarop de opleiding de individuele toerekenbaarheid van de prestaties van studenten borgt, beoordeelt het auditteam als positief. De opleiding let op de individuele bijdrage van studenten aan groepsopdrachten. Daarbij neemt, zoals eerder aangegeven, het aantal groepsopdrachten af naarmate de student in zijn studie vordert ten gunste van individuele opdrachten.

Het bovenstaande geldt eveneens voor de Johan Cruyff University. Sinds het studiejaar 2006-2007 maakt deze leerroute gebruik van digitale toetsing waardoor het voor studenten mogelijk is om onder toezicht een toets tijdsafhankelijk te maken. Studenten komen in aanmerking voor een sporttoets als zij om sportredenen niet aan de reguliere toets kunnen deelnemen.

Afstuderen, afstudeerwerken en eindniveau

Het auditteam stelt vast dat de opleiding de afstudeerprocedure duidelijk beschrijft in de documentatie. Zo heeft het auditteam de Handleiding Afstudeeropdracht CE bestudeerd waarin de opleiding uitgebreid ingaat op de afstudeerprocedure en de voorwaarden waaronder het afstuderen plaatsvindt. Ook zijn hierin opgenomen het beoordelingsprotocol afstudeerproject en de structuur en eisen die de opleiding stelt aan het afstudeerverslag. Iedere student ontvangt een exemplaar van deze afstudeerhandleiding. Externe opdrachtgevers kunnen zich met behulp van deze handleiding een beeld vormen van de wijze waarop de opleiding het afstudeertraject inricht. Het afstudeerwerkstuk is gebaseerd op een probleemstelling uit de praktijk.

Recent, sinds februari 2013, geldt voor alle CE-varianten één uniforme afstudeerregeling die is beschreven in de Handleiding Afstudeeropdracht. In ieder geval dient het onderzoek dat in de afstudeeropdracht is beschreven, aan te sluiten bij het CE-opleidingsprofiel, het onderzoek is op bachelorniveau, de student maakt bij de afstudeeropdracht gebruik van zijn onderzoeks- en rapportagevaardigheden en de opdracht is zinvol voor de organisatie waar de student zijn onderzoek uitvoert. Voor alle varianten geldt verder dat de student, alvorens deze aan de afstudeerfase kan starten, alle studiepunten heeft behaald uit de eerste twee studiejaar en voldoet aan een aantal instroomvereisten, zoals een up-to-date portfolio, die in de Handleiding zijn beschreven. Studenten weten zo wat er van hen verwacht wordt en aan welke dwingende eisen zij dienen te voldoen alvorens zij met het afstudeertraject starten.

Voor de verschillende varianten van de opleiding heeft de opleiding de kenmerken van de afstudeerfase in beeld gebracht. Hierin zijn de duur van het afstudeertraject beschreven, tussen de 20 en 26 weken, het aantal EC en de aanvullende eisen per variant. Voor Internationaal Management merken we nog op dat hiervoor een Engelstalige afstudeerhandleiding is geschreven. Ook hier geldt dat de afstudeerprocedure is verscherpt en beoordeelt een externe beoordelaar ieder afstudeerwerk op het gebruik van correct Engels.

Uit de documentatie en tijdens de audit blijkt dat de opleiding de afgelopen twee à drie jaar veel aandacht heeft besteed aan het verder verhogen van het niveau van de afstudeerwerken. Een belangrijk deel van de energie van het personeel is hierop gericht geweest; nog steeds is het een belangrijk aandachtspunt binnen alle varianten. Zo zijn de criteria voor het beoordelen van afstudeerwerken bijgesteld/verscherpt en werkt de opleiding sinds 2013 met één uniform beoordelingsformulier.

De afstudeerbegeleider heeft een adviserende rol ten aanzien van het afstudeerrapport en de kritische reflectie. Het oordeel van de twee examinatoren is doorslaggevend. Het auditteam stelde vast ten tijde van de audit dat dit nog niet voor alle varianten geldt. Zo stelde het auditteam vast dat bij de kleine varianten begeleiding en beoordeling weliswaar gescheiden waren, maar dat de beperkte grootte van het team mogelijk zou kunnen leiden tot inzet van doorgaans dezelfde personen. Een nadrukkelijk aandachtspunt voor het management en de betreffende varianten. Tijdens de audit gaf het management van de opleiding, hierop aangesproken, aan dat zij per direct maatregelen zou nemen op dit punt.

We hebben eerder in deze rapportage gewezen op het feit dat de onderzoekscomponent binnen alle varianten van CE een belangrijke rol vervult. In het curriculum zal de opleiding vanaf het eerste jaar gaan sturen op het afstudeertraject door al in het eerste studiejaar aandacht te besteden aan het opstellen van een goed doordacht plan voor de latere afstudeerfase. Docenten die optreden als begeleider / examinatoren zijn getraind en CAREM/lectoraten zijn nauw betrokken bij het borgen van de kwaliteit van het afstuderen. Het afstudeerrapport van de student bestaat uit een beroepsproduct, het adviesrapport, en een onderzoeksrapport. Dit moet voldoen aan de eisen die vrij recent zijn geformuleerd op basis van het werk van de Commissie Dunnewijk. De weging van het eindcijfer is als volgt: het cijfer van het afstudeerrapport telt voor 70 procent mee, het cijfer van de kritische reflectie voor 10 procent en het cijfer voor de presentatie voor 20 procent. Ieder onderdeel dient voldoende te zijn.

Voor de studenten van de Johan Cruyff University geldt het bovenstaande eveneens. Voor hen geldt verder dat de opleiding hen intensief begeleidt bij het zoeken naar een afstudeerbedrijf en een afstudeeropdracht die past bij de sportsituatie. Zij kunnen studieonderdelen uit de tweede helft van de studie in een andere volgorde doorlopen indien de examencommissie dit toestaat. Opleiding/docenten betrachten de nodige flexibiliteit bij de organisatorische kant van het afstudeertraject. Vertraging of versnelling is mogelijk, de Wenckebachweg geldt niet als enige plaats om af te spreken en de opleiding gaat flexibel om met deadlines. Na afronding van zijn afstudeeronderzoek sluit ook deze student de opleiding af met een portfolioassessment.

Het auditteam heeft voorafgaand aan de audit een aantal eindwerkstukken bestudeerd. Het betreft eindwerkstukken van alle varianten en van de laatste twee studiejaar. Er is voor gekozen om de eindwerkstukken van de Johan Cruyff University te laten beoordelen door het panellid met kennis van en inzicht in de relatie sport, economie en management. De afstudeerwerken van de overige varianten zijn verdeeld over de andere drie panelleden.

Het auditteam stelt vast dat niet alle door haar beoordeelde eindwerkstukken uit de eerste selectie op bachelorniveau waren. Het betrof dan met name eindwerkstukken uit het studiejaar 2011-2012 van de duale- en deeltijdvariant. In de eindwerkstukken van 2012-2013 was een verbetering duidelijk waarneembaar. De als onvoldoende beoordeelde eindwerkstukken scoorden met name op het terrein van onderzoeksvaardigheden niet goed. Ook was het taalgebruik niet aan de maat, een gegeven dat overigens ook geldt voor de verder als voldoende beoordeelde eindwerkstukken.

Daarop heeft het auditteam ter plekke opgeschaald en heeft eindwerkstukken opgevraagd van alle varianten uit het jaar 2013. Beoordeling door het auditteam van deze meest recente eindwerkstukken laat zien dat deze van voldoende niveau zijn. Geen eindwerkstuk beoordeelt het auditteam als onvoldoende. De duale variant wordt afgebouwd en er zal door de opleiding scherp toezicht gehouden moeten worden op het eindniveau.

De onderzoeksmethodologie is toegepast; centrale vraag, deelvragen en onderzoeksopzet zijn daarbij uitgewerkt. Het conceptueel-analytische aspect van de eindwerkstukken kan beter, evenals de conclusies en de aanbevelingen. Zowel conclusies als aanbevelingen kunnen bij een aantal eindwerkstukken beter aansluiten op de bevindingen. In een enkel geval presenteert de student een conclusie of een aanbeveling die niet terug te vinden is in de vraagstelling van het afstudeerwerk.

Een aandachtspunt blijft hier wel het Nederlands en het gebruik van literatuur, met name van artikelen, is beperkt.

De afstudeerwerkstukken van de Johan Cruyff University zijn op bachelorniveau met daarin op een adequate wijze de sport(marketing)component verwerkt.

Weging en oordeel

Het auditteam komt bij Standaard 3 tot het oordeel voldoende. De volgende overwegingen hebben tot dit oordeel geleid.

De examen- en de toetsbeoordelingscommissie zijn voldoende toegerust voor hun taak. De toetsprocedure is duidelijk geformuleerd. De documentatie over dit onderwerp is duidelijk. Het door de opleiding gebruikte toetsplan is verhelderend: het geeft zicht op te toetsen studieonderdelen en op de wijze waarop de opleiding toetst. De beheersingscriteria die deel uit maken van het toetsplan zijn gekoppeld aan de competenties. Docenten zijn steeds beter geschoold om adequate toetsen te produceren. De door het auditteam beoordeelde toetsen zijn op bachelorniveau.

De afstudeerprocedure is duidelijk beschreven. De eisen aan studenten zijn helder beschreven evenals het beoordelingsprotocol dat de opleiding hanteert. Na opschaling stelt het auditteam vast dat de meest recente afstudeerproducten op bachelorniveau zijn geschreven. Een aandachtspunt is het conceptueel/inhoudelijk kader van de eindwerkstukken. De onderzoekscomponent blijft de komende jaren voor de opleiding een punt van constante aandacht.

Samenvattend stelt het auditteam vast dat de opleiding een toetsprocedure hanteert die op een adequate wijze is uitgewerkt. Deze procedure leidt tot het opstellen van toetsen die van hbo-niveau zijn. De eindwerkstukken zijn van voldoende niveau waarbij de kwaliteits'slag' die de opleiding recent gemaakt heeft duidelijk waarneembaar is. Reden voor het auditteam om Standaard 3 met een score 'voldoende' te beoordelen.

5. ALGEMEEN EINDOORDEEL

De opleiding Commerciële Economie speelt in voldoende mate in op recente ontwikkelingen binnen het brede vakgebied en verwerkt deze ontwikkelingen in het curriculum, dat tevens een balans laat zien tussen voldoende breedte en voldoende diepgang. De vakinhoud maakt een adequate indruk. Er is sprake van een samenhangende leeromgeving die studenten de mogelijkheid biedt de competenties te verwerven.

De opleiding beschikt over vakbekwame docenten wat betreft hun theoretische en praktische bagage. De samenwerking van de opleiding met het werkveld beoordeelt het auditteam positief. De voorzieningen zijn op beide locaties voldoende. Studenten zijn tevreden over de opleiding, i.c. de vakinhoud, de voorzieningen en over de begeleiding. De organisatie van de opleiding en het didactisch concept waarbij de persoonsgerichte benadering centraal staat van de Johan Cruijff University is adequaat en sluit aan bij de behoefte van topsporters.

De examencommissie functioneert op een adequate wijze. Zij is recentelijk in de huidige vorm geïnstalleerd, heeft duidelijk ontwikkelingspotentieel, stelt de juiste prioriteiten en houdt een vinger aan de pols wat betreft de kwaliteit en het niveau van de opleiding.

Na bestudering van toetsen en eindwerkstukken stelt het auditteam vast dat de afgestudeerden na afronding van de opleiding beschikken over het hbo-bachelorniveau.

Het auditteam is op basis van het bovenstaande van oordeel dat de kwaliteit van de opleiding Commerciële Economie voldoende is.

Het auditteam adviseert de NVAO bovendien het Bijzonder kenmerk 'Topsportgerichtheid' te verlenen aan de Johan Cruyff University.

6. AANBEVELINGEN

Hierna geven wij een aantal aanbevelingen die de HvA de komende jaren als leidraad kan gebruiken bij het verder ontwikkelen van de opleiding Commerciële Economie.

- Er is sprake van een integratie van het curriculum van de Johan Cruijff University met dat van Sportmarketing en 'regulier CE'. Dit heeft geleid tot een kwaliteitsverbetering van de Johan Cruijff University. Essentieel is dat de opleiding deze integratie ook in de toekomst voortzet.
- De Johan Cruijff University moet onafhankelijk blijven van de Johan Cruijff Foundation om de kwaliteit van de opleiding te blijven waarborgen.
- Ten tijde van de audit was er sprake van een domeinvoorzitter a.i. Van belang is om op korte termijn, mede gelet op het complexe fusieproces, een vaste managementstructuur neer te zetten.
- De opleiding gaf aan dat de keuze van studenten voor één van de opleidingslocaties gebaseerd was op de locatie en niet op de didactische werkvorm. Het auditteam is tijdens de audit gebleken dat studenten juist kozen voor het didactisch concept. Het samengaan van de verschillende locaties impliceert wellicht risico's die de opleiding vooraf moet inschatten.
- De opleiding zou een goed gefundeerd beleid moeten formuleren en uitvoeren op het terrein van werkveldcontacten. De centrale vraag hierbij is: welke sleutelbedrijven zijn gevestigd in de regio en moeten wij bij onze opleiding betrekken. De beantwoording van deze vraag kan ook leiden tot het aantrekken van specifieke vakinhoudelijke kennis.
- Zet docenten in binnen de verschillende varianten en leerroutes. Zo ontstaat er uitwisseling van vakinhoudelijke kennis, didactische kennis en kennis van de praktijk. Het beoordelen van eindwerkstukken kan zo ook breder worden 'getrokken' binnen de opleiding. Dat wil zeggen: meer docenten van *verschillende* varianten beoordelen de eindwerkstukken van de voltijd-, deeltijd- en duale studenten.

BIJLAGE I Scoretabel

Scoretabel paneloordelen hbo-bachelor Commerciële Economie voltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	V
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	V
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	V
Algemeen eindoordeel	V

Scoretabel paneloordelen hbo-bachelor Commerciële Economie deeltijd	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	V
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	V
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	V
Algemeen eindoordeel	V

Scoretabel paneloordelen hbo-bachelor Commerciële Economie duaal	
Standaard	Oordeel
Standaard 1. De beoogde eindkwalificaties	V
Standaard 2. Onderwijsleeromgeving	V
Standaard 3. Toetsing en gerealiseerde eindkwalificaties	V
Algemeen eindoordeel	V

BIJLAGE II Opleidings specifieke eindkwalificaties

Tabel 4.1: Bestaand Opleidingsprofiel CE-HvA 2007 en nieuw Opleidingsprofiel CE-HvA 2013

Opleidingsprofiel CE-HvA/HES 2007 Beroepstaken en Beroepscompetenties	Opleidingsprofiel CE-HvA 2013: Beroepscompetenties
<i>Beroepstaak 1. Integrale benadering van bedrijfsfuncties.</i> Competentie: vakkundigheid, communiceren, ondernemend gedrag (commercieel); innovatief vermogen.	BC 1: <i>Ondernemerschap</i> : Initiëren, creëren en realiseren van producten en diensten, zelfstandig en ondernemend
<i>Beroepstaak 4. Uitvoeren, interpreteren, toetsen en evalueren van marktonderzoek.</i> Competentie: vakkundigheid, communiceren.	BC 2: Marktonderzoek: het opzetten, uitvoeren, interpreteren, toetsen en evalueren van marktonderzoek
<i>Beroepstaak 2. Initiëren, opstellen en uitvoeren van marketingplannen en –activiteiten.</i> Competentie: vakkundigheid, communiceren.	BC 3: Bedrijfs- en omgevingsanalyse: analyseren van het bedrijf en zijn omgeving op basis van relevante nationale en internationale trends.
<i>Beroepstaak 2. Initiëren, opstellen en uitvoeren van marketingplannen en –activiteiten.</i> Competentie: vakkundigheid, communiceren, besluitvaardigheid (durf/strategisch denken), ondernemend gedrag (commercieel).	BC 4: Strategie en beleidsontwikkeling: het ontwikkelen van marketingbeleid voor een (internationale) onderneming en het kunnen onderbouwen van gemaakte keuzes.
<i>Beroepstaak 3. Het bedenken, planmatig uitvoeren en evalueren van succesvolle salestrajecten.</i> <i>Beroepstaak 6. Opstellen, uitvoeren en evalueren van een inkoop- en logistiek plan.</i> <i>Beroepstaak 5. Opstellen, uitvoeren en evalueren van een marketingcommunicatieplan.</i> Competentie: vakkundigheid, communiceren, resultaatgerichtheid, ondernemend gedrag.	BC 5: Planning en uitvoering: het opstellen, uitvoeren, bijstellen en evalueren van plannen vanuit het marketingbeleid.
<i>Beroepstaak 3. Het bedenken, planmatig uitvoeren en evalueren van succesvolle salestrajecten.</i> Competentie: vakkundigheid, communiceren, resultaatgerichtheid, ondernemend gedrag, klantgerichtheid.	BC 6: Sales: het onderhouden van zakelijke relaties ten behoeve van inkoop, verkoop en dienstverlening
Competentie communiceren (in een vreemde taal); interculturele sensitiviteit.	BC 7: Communiceren: communiceren in minimaal 1 vreemde taal en daarbij rekening houden met cultuur verschillen
<i>Beroepstaak 5. Opstellen, uitvoeren en evalueren van een marketingcommunicatieplan.</i> Competentie: vakkundigheid, communiceren, resultaatgerichtheid	BC 8: Marketing communicatie: het on- en offline communiceren met marketingdoelgroepen
Competentie: samenwerken: indicator leidinggeven.	BC 9: Leidinggeven: leidinggeven aan een project, bedrijfs onderdeel, bedrijfsproces of bedrijf.
Competentie: communiceren, samenwerken; interculturele sensitiviteit.	BC 10: Interpersoonlijk: de directe communicatie met de partijen in het commerciële werkveld.
Competentie: ontwikkelingsgerichtheid.	BC 11: Intrapersoonlijk: de communicatie die een persoon met zichzelf voert als professional in het commerciële werkveld.

BIJLAGE III Schematisch overzicht opleidingsprogramma

5.1 Opleidingsvariant: Commerciële Economie voltijd Fraijlemaborg

De variant commerciële economie Fraijlemaborg (CE-FMB) biedt studenten bij de start veel structuur, klassikaal onderwijs, (individuele) begeleiding en sport. De saamhorigheid en betrokkenheid van studenten wordt vanaf de start gestimuleerd door een introductieprogramma in de Ardennen, sport als onderdeel van het lesprogramma en coaching. De coachingsleerlijn wordt ingevuld door drie rollen die de eerste twee jaar een primaire bijdrage leveren aan het studiesucces: De coach van de klas die het individu volgt en ondersteunt met studievaardigheden en persoonlijke vaardigheden, de inhoudsdeskundige die hen als begeleider van projectteams kent en hun professionele houding ervaart en de sportdocent die gedrag in teamverband en houding in een andere setting kan waarnemen. De studieadviseur coördineert dit traject en leidt het overleg met de twee andere collega's. Studenten kunnen gebruik maken van de studievereniging International Advertising Agency Young Professionals (IAA YP). In het derde jaar wordt het studentenproject in samenwerking met het lectoraat Kenniseconomie van Amsterdam vormgegeven. De studenten nemen deel aan de 'Dag van de toekomst'. De opleidingsvariant stimuleert deelname aan extra curriculaire projecten met het bedrijfsleven (Holland Heineken House) en is succesvol bij landelijke studentcompetities als de Sales Challenge van Windesheim en de Studenten Marketing prijs van Hanzehogeschool Groningen. Het propedeusejaar van CE-FMB en SPM-FMB zijn vrijwel gelijk ingericht zodat studenten kunnen switchen.

Lesprogramma

Jaar 1

Semester 1	EC's	Semester 2	EC's
Persoonlijke Ontwikkeling 1	2	Persoonlijke Ontwikkeling 2	2
Sport 1	1	Sport 2	1
Project Ondernemen	7	Marktonderzoek met SPSS	3
Nederlands 1	2	Nederlands 2	2
Bedrijfsadministratie en -Economie	3	Project New Product Marketing	7
Bedrijfskunde	3	Commerciële Calculaties en Statistiek	3
Commerciële Economie 1	3	Commerciële Economie 2	3
Engels 1	2	Consumentengedrag	3
Recht 1	2	Multichanneling	3
Statistiek	2	Engels 2	3
Trendwatching	3		
	30		30

53

Jaar 2

Semester 3	EC's	Semester 4	EC's
Persoonlijke Ontwikkeling 3	1	Persoonlijk Ontwikkeling 4	1
Sport 3	1	Accountmanagement	3
Marktonderzoek	3	Business Calculations	2
Sales, Negotiation, Presentation Skills	2	Category Management	3
Consumentengedrag bij communicatie	3	International Marketing Management	2
Marketingcommunicatiemanagement PMT	6	Sport 4	1
Database Management	1	International Marketing Project	7
Copywriting advertentie / commercial	1	Intercultural Consumer Behaviour	1
Macro-/reële-/algemene-economie	3	Trade Law	1
Marketing-Communicatie	3	International Economics	3
Engels 3	3	Engels 4	3
Duits 1 /Spaans 1 of Frans 1	3	Duits 2/Spaans 2 of Frans 2	3
	30		30

Jaar 3

Semester 5	EC's	Semester 6	
Persoonlijk Ontwikkeling 5	2	Stage	30
Engels 5	3		
Interne Organisatie Analyse	3		
Management Accounting	3		
Marktonderzoek	3		
Strategisch Marketing Management	3		
Strategisch Marketing Project	10		
Sociologie	3		
	30		30

Jaar 4

Semester 7	EC's	Semester 8	
Minor	30	Afstudeeronderzoek	25
		Masterclass Accountability	1
		Masterclass Onderzoek	1
		Masterclass Personal Branding	1
		Masterclass Reporting	1
		Masterclass Expert	1
	30		30

5.2 Opleidingsvariant: Commerciële Economie voltijd Wenkebachweg

Commerciële Economie Wenkebachweg past sinds vijf jaar het onderwijsconcept van praktijkgericht, *experience based learning* toe. Dit kenmerkt zich door externe opdrachtgevers voor projecten, waarbij de student in de zogenaamde 'projectwerkplaats' door zowel een vakdocent als trainer inhoudelijk- en proces- en onderzoeksmatig wordt begeleid (integrale leerlijn). Inhoudelijk is de begeleiding gericht op het aanreiken van direct toepasbare theorie, of op de verwerking van elders in het programma aangereikte kennis. Procesmatig wordt de student zowel begeleid bij de aanpak van het vraagstuk, als bij het werken in een team van ongeveer drie medestudenten. Gedurende de studiejaren neemt deze begeleiding af van 6 uur per week in de propedeuse, tot 3 uur per week in semester 7. De benodigde communicatieve-, onderzoeks- en commerciële vaardigheden worden buiten de werkplaats aangeleerd, maar in het project (integraal) getoetst. In werkcolleges en tijdens een afnemend aantal hoorcolleges (kennis & vaardigheden leerlijn), krijgt de student verbredende kennis aangereikt die niet volledig aan bod komt in het project. Of juist verdiepende werkcolleges met intensieve oefening van technieken die niet in het project (individueel) kunnen worden getoetst (bijvoorbeeld commercieel calculeren). Opdrachtgevers waren onder meer IBM, De Fietsfabriek, Syn- tens, diverse MBK bedrijven regio Amsterdam, Gemeente Haarlemmermeer, Agis verzekeringen, Fight for Cancer.

Lesprogramma

Jaar 1

Semester 1	EC's	Semester 2	EC's
Project Business Basics I (en trainingen)	7	Project Business to Consumer Market en onderzoeksvaardigheden	8
Inzicht in organisatie en omgeving I	3	Commercieel rekenen 1	2
ICT-toepassingen	1	Project Business to Businessmarket en onderzoeksvaardigheden	8
Project Business Basics II (en trainingen)	8	Marketing, Inkoop en Sales	4
Inzicht in organisatie en omgeving II	3	Commercial and Business English	2
Opvallen in een drukke markt	3	Coaching en persoonlijke ontwikkeling 2	1
Inleiding statistiek	1	Overall Assessment CE jaar 1	1
Basic Business English	2	Consumentengedrag	4
Coaching en persoonlijke ontwikkeling 1	2		
	30		30

Jaar 2

Semester 3	EC's	Semester 4	EC's
Project Strategische Marketing (en trainingen)	7	Project International Business 1 (en trainingen)	8
Marktonderzoek en SPSS	4	International Management	2
Strategische Marketing	2	Management Accounting	2
Zak. 2e MVT I	2	Zak. 2e MVT III	2
Project Strategische en Operationele Marketing (en trainingen)	5	Project International Business 2 (en trainingen)	7
Marketing-communicatie	2	Sales- en Relatiemanagement	2
Supply Chain Management	2	E-Commerce	2
Commercieel rekenen 2	2	Marketing English B	2
Marketing English A	2	Coaching en Persoonlijke ontwikkeling 4	1
Coaching en Persoonlijke ontwikkeling 3 en Mid-term assessment CE jr. 2	2	Overall Assessment CE jaar 2	2
	30		30

Kritische reflectie • Hbo-bachelor Commerciële Economie

Jaar 3

Semester 5	EC's	Semester 6	
Stage, portfolio assessment	24	Minor	30
Praktijkopdracht stage CE	6		
	30		30

Jaar 4

Semester 7		Semester 8	
International Business Consultancy	10	Afstudeeropdracht CE	25
International Market Manager	7	CE bachelor final assessment	5
Business LAB	5		
Business Ethics & Sustainability	3		
International Trade Management	3		
Personal Effectiveness	2		
	30		30

5.3 Opleidingsvariant: Commerciële Economie Sportmarketing Fraijlemaborg

Bij Commerciële Economie Sportmarketing Fraijlemaborg (SPM-FMB) staat de saamhorigheid in de klas en binnen de leerroute centraal. Daartoe wordt een groot scala aan activiteiten georganiseerd zoals de Sportmarketingbokaal, een wintersportreis en de 'Dag van de Toekomst'. De opleiding is mede initiatiefnemer van de 'Best of Sportmarketing', een landelijke competitiedag met andere Sportmarketing opleidingen in Nederland. Al voor de poort wordt een start gemaakt met deze community vorming. Daarnaast heeft SPM een eigen studievereniging Base-SPM, worden er expert meetings gehouden met alumni en is er een sportspecifieke Onderwijs Advies Raad. In het programma wordt veel aandacht aan theorie en persoonlijke ontwikkeling besteed.

Lesprogramma

Jaar 1

Semester 1	EC's	Semester 2	EC's
Persoonlijke Ontwikkeling 1	2	Persoonlijke Ontwikkeling 2	1
Sport 1	1	Sport 2	1
Project Ondernemen	6	Marktonderzoek en ICT	3
Sport & Coaching 1	1	Nederlands 2	2
Consult Informatiekunde	1	Project New Product Marketing	6
Nederlands 1	2	Commerciële Calculaties	3
Bedrijfsadministratie en -Economie	3	Consumentengedrag	3
Bedrijfskunde	3	CE2/Sportmarketing 2	3
Commerciële Economie 1	3	Sport & Coaching 2	2
Engels 1	2	Multichanneling	3
Recht 1	2	Engels 2	3
Statistiek	2		
Trendwatching	3		
	30		30

Jaar 2

Semester 3	EC's	Semester 4	EC's
Persoonlijke Ontwikkeling 3	1	Persoonlijk Ontwikkeling 4	1
Project Sales- en Accountmanagement	9	Sport & Coaching 3	3
Account- en Customer Rel.ship Management	2	Project Marketingcommunicatie	11
Sales, Negotiation, Presentation Skills	2	Marktonderzoek	3
Sportretailmanagement en inkoop	2	Marketingcommunicatie en Sport-sponsoring	3
Sportmanagement	2	Sport en recht	1
Sportevenementenorganisatie + Clinics	4	Engels 4	3
Sportpsychologie	2	Bedrijfseconomische Calculaties	2
Macro-/reële-/algemene-economie	3	International Economics	3
Engels 3	3		
	30		30

Jaar 3

Semester 5	EC's	Semester 6	EC's
Persoonlijke Ontwikkeling 5	3	Minor	30
Stage	27		
	30		30

Jaar 4

Semester 7	EC's	Semester 8	EC's
Business of Sport Enterprises	3	Afstudeeronderzoek	25
Conceptual Market Research	3	Masterclasses	0
Engels 5	2	Persoonlijke Ontwikkeling 7	5
Global Sport Economics	3		
Intercultural Awareness	2		
Sport 4	2		
Project Sportcity Marketing	12		
E-marketing	0		
Strategic Marketing	3		
	30		30

5.4 Opleidingsvariant: Commerciële Economie Sportmarketing Wenkebachweg

Bij Sportmarketing Wenkebachweg (SPM-WBW) hebben alle beroepcompetenties van de Commerciële Econoom een sport specifieke invulling. Conform het opleidingsconcept van *experience based learning* leren studenten op basis van praktijkgerichte projecten (integrale leerlijn) en krijgen zij flankerend onderwijs in de kennis- en vaardigheden leerlijn. Studenten passen aangeboden kennis en vaardigheden direct toe in projecten. Begeleiding bij de projecten vindt plaats in 'werkplaatsen' en door middel van individuele begeleiding. Studenten worden aangesproken op het nemen van eigen verantwoordelijkheid en op zelfsturing. In de coachingsleerlijn en de kennis- en vaardighedenleerlijn worden studenten hier op een opbouwende, concentrische manier in opgeleid.

De praktijkgerichtheid wordt ingevuld door nauwe samenwerking met het werkveld. Met dit werkveld vindt ook afstemming plaats ten aanzien van de eindkwalificaties. Studenten voldoen bij afronding van de studie aan de eindtermen van de opleiding CE. In het 'Supplement Opleidingsprofiel Sportmarketing' is tevens benoemd voor welke start- en doorgroefuncties in het sportwerkveld de student wordt opgeleid.

Lesprogramma SPM en JCU

Jaar 1

Semester 1	EC's	Semester 2	EC's
Project Business Basics I (en trainingen)	7	Project Marketingplan en Projectmanagement (en trainingen)	9
Project Business Basics II (en trainingen)	8	Project Eventplan (en trainingen)	8
Inleiding Marketing	3	Inleiding Sportmarktonderzoek	2
Inleiding Finance & Accounting		Sportmarketing en Consumentengedrag	2
Inleiding Management & Org	3	Projectmngt & Event- en Accommodatiemngt	2
Inleiding Recht		Sales, Inkoop & Logistiek en Calculaties	3
ICT Toepassingen	1	Commercial and Business English	2
Inleiding Statistiek	1	Coaching en Persoonlijke Ontwikkeling 3 portfolio	2
Sportmarketing en Ondernemen	3		
Commercial and Business English	2		
Coaching en Persoonlijke Ontwikkeling 1	2		
	30		30

Jaar 2

Semester 3	EC's	Semester 4	EC's
Project Marktonderzoek (en trainingen)	7	Project Sportsponsoring (en trainingen)	7
Project Strategische Marketing (en trainingen)	9	Project Citymarketing (en trainingen)	6
Sportmarktonderzoek	2	Sportsponsoring	2
Communicatie in de Sport	2	Salesmanagement I en Calculaties	2
Onderzoeksvaardigheden-SPSS	1	Citymarketing	2
Strategische Sportmarketing	2	Salesmanagement II	2
Communicatie, Sport en Media	2	Internationalisering thema	1
Commercial and Business English	2	Commercial and Business English	2
2e taal naar keuze	2	Coaching en Portfolio	2
		2e taal naar keuze	2
		Portfolio assessment 3	3
	29		31

Kritische reflectie • Hbo-bachelor Commerciële Economie

Jaar 3

Semester 5	EC's	Semester 6	EC's
Stage	30	Minor	30
	30		30

Jaar 4

Semester 7	EC's	Semester 8	EC's
Sport and Leadership	6	Afstudeeropdracht	25
Sport and Venue	5	Final assessment	5
Sport and Branding	4		
Sport and Media	5		
International Sportbusiness	10		
	30		30

5.6 Opleidingsvariant: Commerciële Economie International Management

Studenten die de CE-variant International Management volgen, worden opgeleid voor een internationaal werkveld. De kracht van IM zit in het internationale karakter van de opleiding: het Engelstalige programma, het taal- en cultuuronderwijs en de internationale exchange. Het wijkt daardoor ook af van de andere CE-varianten. Naast de commercieel economische vakken krijgen studenten taal- en cultuur onderwijs aangeboden dat zich met name richt op 'doing international business'. Sport is in de eerste twee jaar een onderdeel van de persoonlijke- en professionele ontwikkeling. De internationale exchange in jaar drie en de stage in jaar vier zijn hier van wezenlijk belang. Binnen de Internationale Business School is de opleiding echter niet onderscheidend genoeg en binnen de Nederlandstalige CE-opleidingen heeft internationalisering een duidelijke plek gekregen. Daarom is besloten om de opleiding voort te zetten als afstudeervariant van de brede CE-opleiding.

Lesprogramma

Jaar 1 (afgebouwd)

Semester 1	EC's	Semester 2	EC's
Marketing Management 1	3	Marketing Research 1	4
Management & Organisation 1	3	Management Info Syst 2	3
Management Info Syst 1	2	International Law	3
Financial Accounting 1	3	Management Acc	3
The European Union	3	(Macro) Economics	3
Cross Cultural Analysis	2	Spanish, French, German	3
Spanish, French, German	3	English 2	3
English 1	3	Personal Development 2	1
Personal Development 1	1	Free Credit point	1
Physical Education 1	1	Physical Education 2	1
Quantative Methods	1	Practical Business orientation	1
Young Enterprise 1	5	Young Enterprise 2	4
	30		30

Jaar 2 (bezemjaar)

Semester 3	EC's	Semester 4	EC's
Market Research 2	3	Marketing Management 2	3
Export Management	3	Management & Organisatie 2	3
Trade Law	3	Customer Rel. Man.	3
Trade Logistics & Documentation	3	Trade & Corp. Finance	3
Trade Economics	3	Spanish, French, German	3
European Contemporary History	3	English 4	3
Spanish, French, German	3	Personal Development 4	1
English 3	3	Physical Education 4	1
Personal Development 3	1	Critical and Creative Thinking	3
Physical Education 3	1	Project Export (PRX)	3
Project Future Environment	4	Project Current Environment	4
	30		30

Jaar 3

Semester 5	EC's	Semester 6	EC's
Import and Procurement	3	Exchange	30
Strategic Market. Man	4		
Development Economics	3		
Spanish, French, German	3		
Cross Cultural Negotiations	3		
Business Ethics	3		
English 5	3		
Personal Development 5	1		
Free Credit point	1		
Project International Trade or SAP business project Simulation	6		
	30		30

Jaar 4

Semester 7	EC's	Semester 8	EC's
Placement	30	Sales	3
		E-commerce	3
		Or Entrepreneurship	
		Spanish, French, German	3
		English 6	3
		Thesis Business Plan	18
	30		30

5.7 Opleidingsvariant: Commerciële Economie deeltijd

CE-deeltijd heeft als missie 'Het bieden van een carrièreperspectief' en als visie 'Het afleveren van studenten die gekwalificeerd zijn voor de uitdagingen en het werk van morgen'. Uitgangspunt bij het CE-deeltijdonderwijs is lerend werken en werkend leren. De leercontext van de CE-dt student bestaat uit de eigen beroepspraktijk en de niet-eigen, externe beroepspraktijk. De opleiding heeft een groot actief groeiend netwerk dat bestaat uit bedrijven en alumni en werkt samen met de Kamer van Koophandel in het kader van 'studenten uit de klas en ondernemers in de klas'. Hierbij worden afwisselend colleges op de Kamer van Koophandel en op de HvA gegeven. In elk semester zijn er gastsprekers uit dit netwerk. In de semesters worden beroepsopdrachten uitgevoerd voor externe opdrachtgevers zoals Harvink Design, Eredivisie Live, Senefelder Misset.

Voor studenten die meer willen en kunnen zijn er masterclasses die voor alumni georganiseerd worden.

Lesprogramma

Jaar 1

Semester 1	EC's	Semester 2	EC's
CE1 Marketing tentamen	8	MO1 Marktonderzoek comm.calc1	5
CE2 Marketingopdracht/presentatie	4	MO2-a Statistiek SPSS	5
CE3 Paper transferdossier marketing	3	MO2-b Briefing vs ond.voorstel	5
CE4 Bedrijfseconomisch tentamen	8	MO3 Marktonderzoek	5
CE5 Business Plan	5	MO4 Marketingplan product	5
CE6 Paper transferdossier bedrijfseconomisch	2	MO5 Consumentengedrag essay	3
		EN1-a BEC Vantage Reading	1
		EN1-b BEC Vantage Writing	1
	30		30

Jaar 2

Semester 3	EC's	Semester 4	EC's
VK1 Verkoopgesprek + offerte	5	SM1 Interculturele case (analyse)	5
VK2 Salesplan product (incl. pres)	8	SM2 Commerciële calc.2	5
VK3 Accountplan product	5	SM3 tentamen Strategische Marketing	5
VK4 tentamen Sales	5	SM4 Strategisch Marketingplan product	10
VK5 Sales Paper	5	SM5 Strategische Paper	5
EN1-c BEC Vantage Speaking	1		
EN1-d BEC Vantage Listening	1		
	30		30

Jaar 3

Semester 5	EC's	Semester 6	EC's
PP2.0 Ontwikkelplan	3	MN1 Marketing Communication Written exam	5
PP2.0 (tussen)Assessment niveau 2	9x3	MN2 International Project	10
		MN3 Communication Campaign	10
		MN4 Marketing Communication Paper	5
	30		30

Jaar 4

Semester 7	EC's	Semester 8	EC's
Minor	30	PO Portfolio niveau 3	10
		AP Afstudeeropdracht eindassessment	10+10
	30		30

5.8 Opleidingsvariant: Commerciële Economie / Commerciële Economie voor Toekomstige Ondernemers Duaal

De duale opleidingen commerciële economie en Commerciële Economie voor toekomstige ondernemers (CETO) zijn werkend-lerenconcepten. Studenten doen bij drie verschillende bedrijven werkervaring op (CE) of binnen hun eigen bedrijf (CETO). Kenmerkend voor het duale onderwijs is het afwisselend leren op de opleiding en op de werkplek. De duale student is tijdens zijn opleiding gedurende drie werkperiodes van een half jaar werknemer in loondienst, steeds bij een ander bedrijf. Tijdens deze werkperiode draait de student mee als volwaardig medewerker in het bedrijf. Op deze manier leert hij alle facetten van werken kennen. Ze zijn volwaardig medewerker (en geen stagiaire) en worden daar ook naar betaald. Tijdens de binnenschoolse semesters brengen de studenten hun werkervaring in en tijdens de werkperiodes verwerken de studenten hun opgedane kennis. Tijdens de binnenschoolse semesters wordt veel samengewerkt met bedrijven. Studenten worden gedurende hun hele studieloopbaan door dezelfde coach begeleid.

Door de praktijkgerichtheid van de binnenschoolse semesters ontwikkelt de student zich verder, zodat hij tijdens zijn werkperiodes steeds op een hoger niveau kan werken (van meewerkende assistent naar zelfstandige beroepsbeoefenaar). Studenten die kiezen voor een duale opleiding zijn veelal studenten die al enige ervaring hebben met werken (bijvoorbeeld door stages tijdens Mbo-opleiding). Echter, per september 2013 zal dual geen instroom kennen en worden omgebouwd tot afstudeerrichting van de voltijdvariant, de praktijkafstudeerrichting.

Lesprogramma

Jaar 1

Semester 1	EC's	Semester 2	EC's
Project Ondernemersplan	6	Project Marketingadvies	8
Marketing	3	Engels	2
Bedrijfseconomie	3	Opleidingsspecifiek TOS: online marketing	3
Organisatiekunde	3	Project Sales	6
Recht	2	Inkoop en logistiek	3
Engels	2	Theorie sales	2
Schriftelijke vaardigheden	2	Mondeling vaardigheden	2
Economisch rekenen	3	Engels	2
Commerciële economie	3	Coaching (blok 3+4)	2
Studieloopbaanbegeleiding	2		
Basisstudievaardigheden en beroepsoriëntatie	2		
	30		30

Jaar 2

Semester 3	EC's	Semester 4	EC's
Werkperiode 1 en assessment	29	Project Jong Ondernemen	10
Studieloopbaan begeleiding	1	Marketingcommunicatie	2
		Bedrijfseconomie	3
		Kwantitatief onderzoek	3
		Commerciële calculaties	3
		Engels	2
		Verkoopmanagement	3
		Verkoopsales	3
		Studieloopbaan begeleiding	1
	30		30

Kritische reflectie • Hbo-bachelor Commerciële Economie

Jaar 3

Semester 5	EC's	Semester 6	EC's
Werkperiode 2 en assessment	29	Project Nima	5
Studieloopbaan begeleiding	1	Mondiale economie	3
		Management en organisatie	3
		Consumentengedrag	2
		Engels	6
		Coaching	1
		Theorie Nima	4
		Managementvaardigheden	3
		Onderzoeksvaardigheden	3
	30		30

Jaar 4

Semester 7	EC's	Semester 8	EC's
Minor	30	Werkperiode	9
		Afstudeeropdracht	20
		Coaching	1
	30		30

BIJLAGE IV Programma, werkwijze en beslisregels

Werkwijze

Bij de beoordeling van de opleiding CE is uitgegaan van het door de NVAO vastgestelde "Beoordelingskader accreditatiestelsel hoger onderwijs" van 22 november 2011. Daarin staan de standaarden vermeld waarop een Evaluatiebureau zich bij de beperkte opleidingsbeoordeling van een opleiding moet richten en de criteria aan de hand waarvan een Evaluatiebureau moet bepalen of de basiskwaliteit van die opleiding als voldoende kan worden beoordeeld.

Op basis van de door opleiding geleverde documentatie heeft het auditteam zich een beeld kunnen vormen van de primaire en secundaire processen van de opleiding en haar varianten.

De visitatie was gericht op een verificatie van de bevindingen uit de documentenanalyse en het verkrijgen van aanvullende informatie over de inhoud van het programma. Dit geschiedde door gesprekken met vertegenwoordigers van de opleiding, studenten en het werkveld, die waren te kenschetsen als 'gesprekken tussen vakgenoten'.

De verificatie door het auditteam geschiedde door verscheidene malen hetzelfde onderwerp met verschillende geledingen te bespreken en aan de hand van additionele documentatie en - daar waar het de huisvesting en de materiële voorzieningen betreft - ook door eigen waarneming.

Na overleg met de betreffende opleiding heeft het auditteam met in achtneming van de daartoe strekkende regels van de NVAO en op basis van zijn documentanalyse en de daaruit voortvloeiende specifieke aandachtspunten de keuze van de gesprekspartners vastgesteld.

Een open spreekuur maakte deel uit van het programma. Het auditteam heeft geconstateerd, dat de betreffende opleiding het open spreekuur tijdig en op correcte wijze onder de aandacht heeft gebracht van studenten en medewerkers.

Het oordeel van het auditteam vastgelegd in een conceptrapport werd aan de opleiding voorgelegd voor een toets op eventuele feitelijke onjuistheden.

Beslisregels

Volgens de NVAO-Beslisregels Accreditatie kan een onderwerp 'onvoldoende', 'voldoende', 'goed' of 'excellent' scores. Hobéon heeft de beslisregels toegepast, zoals deze zijn opgesomd in het 'Beoordelingskaders accreditatiestelsel hoger onderwijs, 22 november 2011'.

Wanneer er sprake is van verschillende varianten van een opleiding, dan moet uit de beoordeling blijken dat voor elke variant de basiskwaliteit is gewaarborgd op grond van de standaarden uit het betreffende beoordelingskader om te komen tot een positief eindoordeel over de opleiding.

Indien een opleiding onder één CROHO-registratie wordt aangeboden op meerdere locaties, kan de opleiding alleen voor accreditatie in aanmerking komen als uit de beoordeling blijkt dat elke locatie voldoet aan de in het betreffende kader genoemde standaarden voor basiskwaliteit.

Beperkte opleidingsbeoordeling

- Het eindoordeel over een opleiding is in elk geval 'onvoldoende' indien standaard 1 of 3 als 'onvoldoende' beoordeeld wordt. Een onvoldoende bij standaard 1 kan niet leiden tot het toekennen van een herstelperiode door de NVAO.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'goed' zijn indien ten minste twee standaarden als 'goed' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.
- Het eindoordeel over een opleiding kan alleen 'excellent' zijn indien ten minste twee standaarden als 'excellent' worden beoordeeld; waaronder in elk geval standaard 3.

BIJLAGE V Lijst geraadpleegde documenten

Lijst geraadpleegde documenten, conform richtlijn van de NVAO

- Kritische reflectie opleiding CE.
- Organigram instelling / Organigram opleiding.
- Domeinspecifiek referentiekader en de eindkwalificaties.
- Schematisch programmaoverzicht.
- Inhoudsbeschrijving (op hoofdlijnen) van de programmaonderdelen, met vermelding van
 - eindkwalificaties, leerdoelen, werkvormen, wijze van toetsen, literatuur (verplicht / aanbevolen), betrokken docent(en) en studiepunten.
- Onderwijs- en examenregeling.
- Overzicht van het ingezette personeel:
 - naam, functie, omvang aanstelling, graad en deskundigheid,
 - differentiatie in graad uitgedrukt in % van het totaal.
- Overzichtslijst van *alle* afstudeerwerkstukken van de laatste twee jaar (of van portfolio's / werkstukken waaruit het door de student bereikte eindniveau kan worden afgeleid).
- Overzicht van de contacten met het werkveld.
- Samenvatting en analyse recente evaluatieresultaten en relevante managementinformatie.
- Verslagen overleg in relevante commissies/organen.
- Documentatie over student- en docenttevredenheid.
- Toetsopgaven + beoordelingscriteria en normering (antwoordmodellen) en een representatieve selectie van gemaakte toetsen (presentaties, stageverslagen, assessments, portfolio's e.d.) en beoordelingen.
- Handboeken en overig studiemateriaal.
- Door het panel te bepalen representatieve selectie van afstudeerwerkstukken van de afgelopen twee jaar met beoordelingscriteria en normering. Overzicht van de afstudeerwerkstukken op studentnummer:

1. 500538511
2. 500525115
3. 500538581
4. 500612503
5. 500532741
6. 500231847
7. 500606546
8. 500543987
9. 500540488
10. 500521407
11. 500522197
12. 500522185
13. 500534566
14. 500612499
15. 500617918
16. 500146737
17. 500538837
18. 500533196
19. 500541066
20. 500502810
21. 500508813
22. 500530544
23. 500237380
24. 500237927
25. 500543541
26. 500537401

27. 500470375
28. 500514539
29. 500514573
30. 500512864
31. 500518380
32. 500548151
33. 500515666
34. 500606328
35. 500538614
36. 500507043
37. 500513734
38. 500022128
39. 500535854
40. 500432058

BIJLAGE VI Overzicht auditteam

Op 19 juli 2013 heeft de NVAO goedkeuring gegeven aan de samenstelling van het panel Commerciële Economie [nr#001895] van de Hogeschool van Amsterdam. Samenstelling, korte functiebeschrijvingen en onafhankelijkheidsverklaringen van voorzitter, leden en secretaris.

Overzicht panelleden:

Naam (inclusief titulatuur)	Rol (voorzitter / lid / studentlid)	Domeindeskundige (ja / nee)
De heer R.J.M. van der Hoorn, MBA CMC	voorzitter	ja
De heer dr. W. Wierda	lid	ja
De heer G. Struijf MBA RM	lid	ja
Mevrouw dr. G. van der Veen	lid	ja
De heer drs. J. Verschueren	lid	ja
De heer N. Kreuze	student-lid	nee

Secretaris/Coördinator:

Naam (inclusief titulatuur)	Rol	Gecertificeerd (jaar)
De heer drs. G..W.M.C. Broers	secretaris	sedert 2010

Korte functiebeschrijvingen panelleden:

1	De heer Van der Hoorn is sinds 1996 mede eigenaar van de Hobéon Groep. Hij is bedrijfskundig adviseur en houdt zich onder andere bezig met financieel economische vraagstukken voor hoger onderwijsinstellingen. De heer Van der Hoorn heeft, als directeur van de Hobéon Groep, ervaring opgebouwd die hem in staat stelt de programmaopbouw, het onderwijsproces en de organisatorische context waarbinnen de uitvoering plaatsvindt, te beoordelen in het perspectief van de eisen die aan hbo-opleidingen worden gesteld. Hij is gecertificeerd lid van de orde van organisatiekundige en organisatieadviseurs (OOA) en leadauditor ISO 9001.
2	Mevrouw Van der Veen is lector aan de Hogeschool van Utrecht op het terrein van Marketing, Marktonderzoek & Innovatie. Daarnaast is zij partner bij HIGHvalue.
3	De heer Struijf is Register Marketeer. Hij is associate partner bij ICSB, een onderneming die zich toelegt op advies, onderzoek en opleiding rond marketingstrategie, innovatie, segmenteren, positioneren en communicatie. Ook is hij Chief Marketing Officer bij BrainStax.
4	De heer Wierda is lector binnen het Lectoraat Media Business en docent binnen de <i>School of Communication Media & Music</i> van Hogeschool Inholland. Tevens is hij zakelijk directeur van een mediabedrijf.
5	De heer Verschueren is directeur Sport Management binnen de Academie voor Sportbeleid en Management in Brussel en docent aan de V.U.B. en (tot 2011) de Hogeschool-Universiteit in Brussel.
6	De heer N. Kreuze is student Commerciële Economie aan Hogeschool Windesheim.

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer R. van der Hoom

is als voorzitter gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Commerciële economie

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Den Haag

Datum:

20 juni 2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer W. Wierda

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Commerciële economie

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

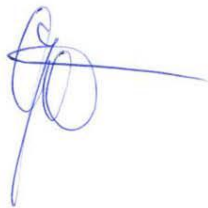
Plaats:

Bleiswijk

Datum:

14-6-2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer G. Struijf

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Commerciële economie

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

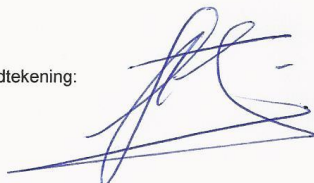
Plaats:

Amstelveen

Datum:

17-6-2013

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

Mevrouw G. van der Veen

is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding.

Commerciële Economie

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Amsterdam

Datum:

27 juni 2013

Handtekening:

G. van der Veen

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer J. Verschuere

Is als deskundige gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Commerciële Economie

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden.
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: Lennik, België

Datum: zaterdag 22 juni 2013

Handtekening:

Jos Verschuere

GELEZEN EN GOEDGEKEURD

Lennik, België

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer N. Kreuze

is als studentlid gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Commerciële economie

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats: *Zwolle*

Datum: *15-06-2013*

Handtekening:

Onafhankelijkheids- en geheimhoudingsverklaring voorafgaand aan het beoordelingsproces

Ondergetekende (naam en privé adres)

De heer G. Broers

is als secretaris gevraagd voor beoordeling van de opleiding:

Commerciële economie

aangevraagd door de instelling:

Hogeschool van Amsterdam

- Verklaart hierbij geen (familie)relaties of banden met de bovengenoemde instelling te onderhouden, als privépersoon, onderzoeker / docent, beroepsbeoefenaar of als adviseur, die een volstrekt onafhankelijke oordeelsvorming over de kwaliteit van de opleiding ten positieve of ten negatieve zouden kunnen beïnvloeden;
- Verklaart hierbij zodanige relaties of banden met de instelling de afgelopen vijf jaar niet gehad te hebben
- Verklaart strikte geheimhouding te betrachten van al hetgeen in verband met de beoordeling aan hem/haar bekend is geworden en wordt, voor zover de opleiding, de instelling of de NVAO hier redelijkerwijs aanspraak op kunnen maken.
- Verklaart hierbij op de hoogte te zijn van de NVAO gedragscode.

Plaats:

Datum:

21 juni 2013

Handtekening:

Strategische dienstverlener voor kennisintensieve organisaties

Lange Voorhout 14
2514 ED Den Haag

T (070) 30 66 800

F (070) 30 66 870

E info@hobeon.nl

I www.hobeon.nl